

מהודרת 'קדן טללי ברכה'

שנה ח' (תשפ"ד)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

◆ בשלח ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

טו | שירה בעת
הארת הנשמה
מילתא חדת"א

יב | אמירת תהלים
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יא | שירות ותשבחות
בליל שבת
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזיטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

לפורא דודאים בשדה | הרוצה לעבד את השם יתברך לא ישגיח לטענות הנצי הרע שעליו להתנהג בדרך ארץ בין הבריות מאור ושמש | ככל שיעסק בתורה לשמה ותפלה בדבקות כפי תהא פרנסתו יותר מצויה תפארת שלמה | גם בשוק הקב"ה מצוי אצל האדם משמרת איתמר | עקר הנסיעה לצדיקים לזכות להכיר ולהבדיל בין מצוות לעברות שם משמואל | כל אדם יכול לומר שירה על עניניו

אוצרות גאוני הדורות
פרם שלמה | רדפו מצרים אחר ישראל מחמת שהשאלו ממונם ולא נטלו בשביל שכר עבודתם **אבני שהם** | שיבת המים על מצריים בעוד ישראל הולכים בקצה השני בנישית היים **דת ודין** | עם ישראל נצלו וראו את המצריים מתים לפני משורת הדין .. **לב אריה** | ורא ישראל את הדי הגדלה - נס התארכות ידה של בתיה לטל תבת משה **יד הרוצים** | אמות העולם היו טועמים את הפן **ראשית חכמה** | הכנת קבלת הארת השבת על ידי עשיית תשובה בערב שבת **בית ועד לחכמים** | תשובה מאהבה בערב שבת **דבר בעתו** | כחם התשובה בערב שבת יכול לתקן כל מה שעוה בששת ימי המעשה **מעשי צדיקים** **ספיר ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה **זוהר הקדוש** | עם פרוש הכתר והכבוד

אוצר פניני החסידות
אמרי חיים | בשבת סרים כל דאגות ימות החל ויש לרקד ולומר שירות ותשבחות **דברי תורה** | שנה בערב שבת היתה צריכה להכתב בעשרת הדברות **אזור אליהו** | טעם נתינת אכל לצפרים בשבת שירה **דבר חיים** | התחזקות נגד הנסיונות והקשיים הרוחניים הנערכים בעידן המודרני **לקוטי שיחות** | מדוע שירת הנשים היתה יותר בשמחה משירת הגברים .. **זרע קדש** | לפעמים הצדיק מסתיר תפלתו בדיבורים בעלמא **תורה אור** | באור הפסוק 'לסטתי ברכבי פרעה דמיתיו רעיתי' **מחשף הלכן** | בעלית ניצוצות הקדשה מהקלפות אזי השם שלם **תולדות יעקב יוסף** | טעם הזכרת הפסוק 'אמר אויב וגו' בשירה **מחשף הלכן** | בלתי ידיעה והפרה בהש"ת לא שיר שתהיה העבודה שלמה **שם משמואל** | עקר מטרת האדם בעולם וזכויותיו בהיותו עובר קשיים והסתרות **משנה למלך** | גוי אינו מקבל באהבה ונחשבת לו המנחלה ליסורים, יהודי מקבל באהבה ומשקף המנחלה עצמה נחשבת לו רפואה **עטרת ישועה** | עם ישראל התיראו שמא פיו שפסק מהם יצר הרע שוב אין עבודתם שלמה **תורת אבות** | בכל המדות המעשים צריכים להיות רק כפי הרגשת הלב אף במדת האמונה יעשה יותר מקו ועל ידי כו יזכה שתאיר לו **בת עין** | השתוקקות ותפלה לזא למדרגת האהבה **אור לשמים** | הקובע בלבו באמונה שלמה שאין דבר בעולם שאין בו ניצוץ קדוש אינו מתירא מדבר **משמרת איתמר** | על ידי נסיונות ויגיעות נחזק בלב האדם אמונת ה' ודבקותו לעד **מאור ושמש** | הטעם שאומרים 'שמע ישראל' בעת צרה **תולדות אהרן** | על ידי התמדה בעבודה נשפר המסר המבדיל בין האדם

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת בשלח

שירות ותשבחות בליל שבת

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א
בשבת סרים כל האגות ימות החל ויש
לרקוד ולזמר שירות ותשבחות

אז ישיר משה וכו' חז"ל דרשו (סנהדרין
:א) שר לא נאמר אלא ישיר, מפאן
לתחית המתים מן התורה. ימי החל עלולים
להביא עצבות באדם, טרדות עבודה ונאגות
פרנסה משברים את לבו.

מה שאין בן יום השבת סרו כל הדאגות,
וישמח לבב אנוש, ומכל שפן חסידים
ואנשי מעשה המתאספים יחד הם מוסיפין
ששון על השמחה, רוקדים ומזמרים שירות
ותשבחות למלך המרום.

קלפת לילית עבודתה היא להביא יללה
ועצבות רחמנא לצלן והוא מקור
המת הטמאה, והעצה שלא תהיה לה שום
אחיזה, לקדש ימי החל בקדשת ושמחת
שבת קדש, ובשבת קדש עצמו מוסיפין
בשמחה, ואז בא משה רבנו עליו השלום
לאספת חסידים יראי ד' ומזמר עמיהם, ואז
גם אלו שחטפתם שנה מתעוררים לתחיה
ומזמרים בהתלהבות לחי העולמים.

הרמז בפסוק

אות א' מורה על יום ראשון בשבוע וכל
ימי השבוע בטר רישא גרירא, ז'
מורה על יום שבת קדש, לשלב ימי השבוע
עם שבת קדש.

'מצרים' הוא מלשון צרה ועצבות כדאימא
בספרים הקדושים. ויצאו ישראל
ממצרים צרפו ימי השבוע עם חדות שבת.
אז כאשר נעשה השלוב מא' עד ז' וישראל
נתרחקו מקלפת לילית, מיללה ועצבות
ושמחו בד'.

אז בא משה לשר עם בני ישראל - שר
לא נאמר לא הסתפק שהוא לבדו
יאמר שיר ושבח, אלא ישיר עם בני
ישראל, עורר אותם הביא בהם התלהבות
שכלם יחד יאמרו שירה.

ואף אלו בעלי השנה שהיא אחד מששים
למיתה (ברכות נז) קמו לתחיה לשבח
לאדון הכל, מפאן לתחית המתים מן
התורה, הביא חיות שבת קדש בלבבות פלם
ועלזו בשירה לו יתברך שמו (ד"ה או ישיר):

איזו ברכה מברכים על הושן בליל שבת
י"ד שעות בין שתי שמיכות

וידוע שאין בכלל זה הצדיקים הקדושים
רבתינו בעלי מדרגה באמת שהיה
להם עלית נשמה ודבקות בעת סעודת
שבת קדש, ולהתמוך עם נדמה פאלו ישנים
אז, ואנחנו בענייתן נוכחנו לדעת בעזרת
השם יתברך כי לא ישנו כלל אז רק היו
בדבקות ממש וכו'.

באר דקדוק לשון הצדיקים שהיה הדבר
צריך להכתב בעשרת הדברות

למה אמר הקדוש הנ"ל דתמוה בעיניו
מדוע לא נזכר בעשרת הדברות
פנ"ל, יש לבאר שפיר כי בתורה שבכתב
באמת הוא נזכר, כמו שנאמר והיה ביום
הששי והכינו את אשר יביאו.

וכיון דלמדו מזה רז"ל כל הכנות לשבת
קדש - גם הרחוקים מנתיבות, כגון

השחזות הספין, שגם בספין שאינו חד
יכולין לחתך ולאכל וכיוצא, מכל שפן
השינה בערב שבת קדש שהוא למען יהיה
ער בדעת צלול בליל שבת קדש (וכמו
שנאמר לדע"ת פי אני ה' מקדשכם, וכמו
שאמרו מתנה טובה יש לי בבית גנוי,
ושבת שמה, ואני מבקש לתנה לישראל
לך והודיע"ם).

ואם כן השינה בערב שבת בודאי בכלל
והיה ביום הששי והכינו וגו', על כן
רק התמיה מדוע לא נזכר בעשרת הדברות
פנ"ל. (ואין לומר שהוא נזכר בכלל יזכור
את יום השבת' [בעשרת הדברות] דשם
הינו זכרהו על היין, וכן בכל יום לזכרו,
ולא להכנה בערב שבת, וגם מה שנתנו
סמך לערוב תבשילין זכרהו מאחר שבאת
להשפיעו רק פשחל יום טוב בערב שבת
ולא בכל ערב שבת) וזה פשוט (מהרורא

תשיעאה אות א) :

אזר אליהו

רבי אליהו מוויסקיט זיע"א

טעם נתינת אכל לצפרים בשבת שירה

טעם על מה שנוהגין העולם בשבת
שירה לתן מאכל הנקרא קאש"י
לצפרים. הענין בזה, קאש"י נוטריקון ש"מ
י"י קולי אקרא, והצפרים הם מזמרים
בקול, ועל השיר הזאת נאמר (שיר השירים
ב) 'עת הזמיר הגיע', לכן נותנים להם
בשבת זה, להראות כי גם ישראל הם
בבחינת זמר וקול:

בווילהאויץ היה יהודי ושמו רבי ישראל
סופר, והיה בעל מקבל. פעם
נגש אלי ושאלני: רב, וואס א ברכה
מאכט מען, אויף איינער וואס שלאפט
פערצין שעה פרייטיג צי נאכט'ס צווישען
צווי דאכענעס' [איזה ברכה מברכים על
מי שישן בליל שבת קדש י"ד שעות בין
שני שמיכות]...

ועמדתו משתומם על שאלתו. והמשיך
ואמר לי [בצחות] שמברכים
'הטוב והמטיב, 'הטוב' שלא נתנו לקבורה
והמטיב שלא הסריחו' (ראה ברכות מח:)...
(באורו של חמה פרשת כי תשא תשכ"ו):

דברי תורה

רבי חיים אלעזר ממזנקאטש זיע"א

שנה בערב שבת היתה צריכה להכתב
בעשרת הדברות

אמרו הצדיקים רבתינו ז"ל בשם רבנו
הגדול הרב הקדוש מורנו הרב דב
בער זי"ע המגיד ממעזריטש כי אמר -
בהפלגת מעלת וצדף השנה בערב שבת
קדש - פי תמוה בעיניו מדוע לא נכתב
בתורה שבכתב שצריכין לישן בערב שבת
קדש. עד כאן שמעתי. ויש אומרים בשמו
- מדוע לא נכתב זהו בעשרת הדברות
שצריכין לישן בערב שבת קדש.

ולדעת ה"ש אומרים יפלא לכאורה עוד
יותר, וכי לא די שבח מעלתו
אם היה נכתב בתורה שבכתב ולמה צריך
דוקא שיהיה כתוב 'בעשרת הדברות'.

גנות הנרדם בליל שבת

אולם יש לומר בפשוט, כיון שהוא הכנה
לצדף שבת קדש כפי שלא ישן
בשבת קדש בעת הסעודה והזמירות וקודם
לקדוש בהלמוד, וכן אחרי הסעודה שלא
יהיה נרדם ומתנמנם בלי דעת כבהמה
בליל שבת קדש, אשר אז הוא העבודה
הנחמדה ביותר בנעם קדשת שבת וכעבודתו.
ולתחזיק מוח וכוונתו. וכשישן בערב שבת
אז יהיה נעור מוחו ויך וצלול בליל שבת
קדש.

[ושמעתו כבר מאבי אדוני מורי ורבי
הקדוש זי"ע מה שספר בשם
זקני הרב הקדוש המפרסם מה"א מדזיקוב
זי"ע שהיה מדחה ומגנה את מי שישן
בליל שבת קדש בהסעדה ואין פאן מקום
להארץ.]

חזוק בנסיונות דורות האחרונים

דבר חיים

רבי חיים מרדכי מנדבורנא זיע"א
התחזקות נגד הנסיונות והקשיים הרוחניים
הנערכים בעידן המודרני

ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר, וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני ה' וגו' (יד ג-ה).

הפסוק הזה מדבר ברמז על דור אחרון דגן ועל גדל הנסיונות הארבים לנפשות בני ישראל בעולם הנקרא 'די מאדענע וועלט' [העולם המודרני], כי הנה הרשעים הרימו ראש ופרצו חומות המוסר והאמונה וכל העולם נעשה כהפקר וכמזכר ואיש הישר בעיניו יעשה.

וזהו ואמר פרעה, 'פרעה' אותיות 'הערף', הוא היצר הרע, הנה הוא וכל הרשעים עשי דברו יאמרו בלבם, לבני ישראל – אשר אפילו הבנים של בעלי המדרגות הגבוהות אשר בשם 'ישראל' יבנו, נבכים הם בארץ פרש רש"י 'כלואים ומשקעים' – רצה לומר גם הם יהיו כלואים ומשקעים בארציות מגדל אש הנסיונות ותבערת היצר הבוערת עד לב השמים.

ואף גם זאת יאמרו, סגר עליהם המדבר – כלומר וכי יוכל איש לסגר בפני בני ישראל את העולם אשר נעשה הפקר ופריץ כמדבר, ואם בן מה יעשה הבן ולא יחטא, ובזה בטוחים היצר הרע והרשעים פי יעלה בידם לעקר שם ושארית משלומי אמוני ישראל התרדים לדבר ה' ולא יזכר שם ישראל עוד חס ושלום.

אמנם יושב בשמים ישחק ה' ללעג למו, ואומר הקדוש ברוך הוא, וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם – באמת יהיו נסיונות גדולים וקשים והסטרטא אחרת תרים ראש לרדף את בני ישראל ותבקש לעקור מלבם את יסודות האמונה והיראתה, וכמוכן אשר יראי ה' אשר יתגברו ויתחזקו בעבודתו וביראתו בעת ההיא על אף כל המפריעים יהיה שכם גדול ועצום לאין שעור.

וסוף דבר ואכבדה בפרעה ובכל חילו – הסטרטא אחרת והרשעים יקבלו את גמולם הראוי להם מיד ה' ובני ישראל יצאו ביד רמה, וידעו מצרים כי אני ה' – אז יהיה קדוש ה' עצום ונפלא בכל העולמות עד אשר אפילו בעמקי הקלפות יתודע ויתגלה כי אני ה'.

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

מדוע שירת הנשים היתה יותר בשמחה משירת הגברים

ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלת (טו כ).

מדוע השירה ששרו משה ובני ישראל – האנשים – לא היתה בשמחה כמו שירת מרים וכל הנשים, 'בתפים ובמחלת'.

לפי הצער בתחלה כן גדל השמחה לאחר מכן

אלא הטעם לזה – בפשטות, פי, פאשר מקבלים דבר בלי יגיעה וכלי צער, אי אפשר בשום אופן להרגיש את אותה השמחה, כמו בשעה שהשקיעו בענין זה יגיעה רבה ועברו מלחמות קשות. ולפום צערא אגרא (אבות פ"ה מכ"ב): ככל שיגדלו היגיעה והצער קדם לכן – פן תגדל השמחה לאחר זה.

הנשים במצרים הרגישו קשי גזרת כלוי הכנים יותר מהגברים, לכן גדלה שמחתם יותר

בשעה שישראל שרו שירה בגלל שפרעה והמצריים טבעו בים, והם יצאו מארץ מצרים – הנה משה רבנו וכל האנשים בישראל לא היו יכולים להרגיש בזה שמחה כזו כמו מרים וכל נשי ישראל.

כי, קשי גלות מצרים, והגזרות הרעות ביותר, באו לאחר לדת מרים. והגזרה הקשה ביותר היתה – 'כל הבן הילוד היארה תשליכהו' (א כב). וכפי שמספרים חז"ל – לאחר זה היתה גם הגזרה שפרעה ירחץ בדם ילדי ישראל.

כל זאת ח'יה' (לעבט איבער) האם יותר מאשר האב. ולכן, גם כאשר נפטרו מפרעה וגזרותיו, היתה שמחת נשי ישראל גדולה הרבה יותר משמחת האנשים.

'ותצאן כל הנשים אחריה' – נשות ישראל ככל הדורות צועדות בעקבות מרים ומחשיבות את האלמות מעלה מעלה ואלו את ההפך משליכים משה

כל הספורים בתורה – וכך גם הספור של יציאת מצרים, אודות השירה והשמחה 'בתפים ובמחלת' של מרים ונשי ישראל – הם הוראה על כל הדורות, גם על דורנו.

וענין זה גם מרמז בפסוק: ותצאן כל הנשים אחריה – כל נשי ישראל עד סוף כל הדורות הולכות אחרי מרים ואמרות: שירו לה' כי נאה נאה סוס ורכבו רמה בים.

אלקות וקדשה – גאה גאה, למעלה שאין למעלה הימנו, ואלו דברים שהם הפך הקדשה, שגלחמים בקדשה, 'סוס ורכבו' – רמה בים, עמק בתחתית

הים. לא סתם למטה, אלא רמה בים, זריקה תזקה ביותר אל תוף הים, תחתון שאין למטה הימנו.

גזרת 'כל הבן הילוד היארה תשליכהו' בדרנו – החשבת 'תכניות פרנסה' על למור התורה הקדושה בימי הנערות

כבר דבר פעם אודות הגזרה ד'כל הבן הילוד היארה תשליכהו', שנקדחה ותכנה – יש בכל דור ובכל מדינה, גם בדורנו ובמדינתנו.

בשעה שנולד ילד יהודי, ועל פי סדר החיים היהודי מתחילים מיד לתנכו בדרך התורה והמצוות – אזי בא פרעה מלך מצרים, דהינו ההנהגה השלטת של המדינה, וטוען: נולד עתה ילד, ששבוא הזמן ינשא ויצטרף לספק פרנסת הבית, ולכן כבר מילדותו יש להשליכו בנהר הנותן פרנסה (כל המזון והפרנסה של מצרים היה תלוי ב'נאור – נהר הנילוס), שיטבל ויטבע בנהר.

אלא מאי, מה יהיה עם תורה ומצוות, על כף, עונה 'פרעה', ישנו יום ראשון, שבו ה'בנק' סגור, החגיות סגורות וכו'. שהילד ילך ל'סאנדעי-סקול' וילמד שם 'עברי' ו'חמש'...

תמורת הצורך לקשר את הילד, כבר מילדותו, עם הקדוש ברוך הוא, שהוא 'הזן את העולם פלו בטובו בחן בחסד וברחמים', באפן של פבור ומנוחה, תמורת זאת, משליכים את הילדים אל הנהר, שמנתק אותם לא רק מחייהם הרוחניים, אלא גם מחייהם במוכן הפשוט, שהרי הדרך היחידה של ישראל לחיות ולהתפרנס היא על ידי ההתקשרות עם הקדוש ברוך הוא.

וכשם שאז, בזמן משה רבנו ומרים, היתה שמחת הנשים גדולה הרבה יותר משמחת האנשים, גיין שגם את הגזרה 'חיו' האמהות יותר מאשר האבות – פן הוא גם עתה, שהן גזרת פרעה, ובמילא גם השמחה שבאה כשנפטרים מהגזרה, מרגשים יותר אצל נשי ישראל. בחלקו הגדול של היום – לא נמצא הבעל בבית, ואפילו בזמן שנמצא בבית – גם אז אינו מתמסר כל-כף לחנוך הילדים כמו האשה.

לאיירה, האשה היהודיה, היא זו שלוחמת בפרעה, מסתר פכל שיהיה. ואזי מבטח שתנצח, ותביא לכף ש'יה' (תורה ויהדות) – 'גאה גאה', (והפסוק) 'סוס ורכבו – רמה בים'. וענין זה נעשה בשמחה, בתפים ובמחלות, וכך עוברים לפרשת יתרו, פרשת קבלת התורה, פיון שיכולים לומר 'בנינו ערכים בעדנו' (ח"א עמ' 139 ואילך):

פרשת בשלח

ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו (למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, רש"י) (יד טו)

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א
לפעמים הצדיק מסתיר תפלתו כדבורים בעלמא

פרש רש"י, למדנו שהיה משה עומד בתפלה. והנה לא מצינו כאן שום תפלה שהתפלל משה. רק כי יש עתים שצריך הצדיק לעשות באפן זה שלא להתפלל בפרוש, כמו שאנו רואים בצדיקי הדור, שכשבא אדם לפניו ומבקש מאתו שיתפלל עליו בעניני הצטרכות, ומשיב לו הצדיק בהעברה בעלמא 'השם יתברך יעזר לך, וכדומה.

ומי שהוא צדיק גדול פועל מדבור זה תכף, כי זה הדבור בעצמו היא תפלה לו יתברך שמו, רק שהוא בהסתרה מפני שרואה הצדיק שעת לירא מקטרוג, וצריך להסתיר תפלתו שלא ירגישו כלל המסטינים שהוא מתפלל.

וכן משה כאן ראה שישאל נדונין בדין, כמו שאמרו חז"ל (מכילתא בשלח ד, ולכן הסתיר תפלתו. וזה עצמו שאמר לישאל ה' התיצבו ויראו את ישועת ה' כו', זה עצמו היתה תפלה לו יתברך שמו, רק בהסתרה:

ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד מאחריהם (יד יט)

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א
באור הפסוק 'לסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי'

לסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי (שיר השירים א ט). הנה רעיתי נמשלה לסוסי פרעה, כמו שפרעה העמיד תחלה סוסים נקבות ואחר כך הפך זכרים קדם לנקבות כמו שאיתא בזהר פרשת בשלח (ח"ב מד), כמו כן בשעת יציאת מצרים נאמר ויה' הלך לפניהם יומם וגו' (יג כא), ואחר כך בשעת קריעת ים סוף נאמר ויסע מלאך האלקים ההלך לפני מחנה כו' וילך מאחריהם כו'.

אותיות התפלה נקראים סוסים על שם שמוליכים את האומנם למחוז חפצו כפי רצונו

הנה צריך להבין מהו המשל והנמשל שנמשלה רעיתי לסוסי פרעה. הנה אותיות נקראו 'סוסים', כמו הסוס שהאדם רוכב עליו ומוליכו כפי רצונו ואף על פי כן הסוס מוליך את האדם למקום רחוק מאד אשר בלתי אפשר להגיע לשם בלי סוס.

כמו כן השכל מנהיג את האותיות ורוכב עליהם, שלפי ערך השכל כך הוא הדבור, אף על פי כן על ידי האותיות מתעלה למעלה יותר מה שאין השכל יכול להשיג כלל. והינו על ידי אותיות התפלה.

מלכר התעמקות באותיות התפלה יש להשקיע גם בהתבוננות

אך אף על פי כן צריך להיות התבוננות גם כן. אם לא מי שערכו פחות מלהתבונן כלל, שלזה בהכרח להעמיק אף בהאותיות לבד, כמו שנאמר בא אפה וכל ביתך אל התבה (בראשית ז א), ועל ידי האותיות יכול לעלות.

אך אף על פי כן פתיב לא בגבורת הסוס יחפץ כו' (תהלים קמו ט), שאף על פי כן אין רצון וחפץ ה' שורה בבחינת האותיות כנ"ל שהם רק בחינת שוקים, כי אם רוצה ה' את יראיו כו' (פסוק יא טס).

בחינת 'אותיות זכרים' ובחינת 'אותיות נקבות'

והנה יש ב' מיני אותיות, אותיות זכרים ואותיות נקבות, אותיות נקבות הינו ההעלאה שממטה למעלה על ידי האותיות הנ"ל באתערותא דלתתא, ועל ידי זה באתערותא דלתתא אתער דלעילא כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח (פי דרכו של איש לחור אחר אשה) - המשכה מלמעלה למטה בבחינת סובב שהוא בלי גבול דלית מחשבה תפיסא ביה למעלה מהשגה - להיות בחינת גלוי למטה על ידי סוסים זכרים, והינו באותיות התורה להיות השמים והארץ אני מלא' (ירמיה כג כד) ממש.

הסתיבה בין הפסוק מלא כל הארץ כבודו לפסוק השמים והארץ אני מלא

דהנה לכאורה תמוה, לפעמים פתיב 'מלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו א), שאינו רק כבודו ולא מהותו ועצמותו, ולפעמים אמר 'השמים והארץ אני מלא', דהינו מהות עצמותו שהוא בחינת אני ממש.

אך שניהם אמת, שבאמת אני מלא ממש. אף איך יוכל להתלבש בעולם

הגשמי והשפל ומלא קלפות, זהו על ידי ש'מלא כל הארץ כבודו', ואין כבוד אלא תורה, כבוד בגימטריא ל"ב, והם ל"ב נתיבות החכמה, והיא חכמת התורה, פי אורייתא מחכמה נפקת.

ועל ידי זה יוכל להיות אמת השמים ואמת הארץ אני מלא ממש, על ידי התלבשותו באותיות התורה שהם אותיות זכרים - המשכה מלמעלה למטה.

ובמאמר רז"ל (תנדר"ר פ"ח) כל היושב וישנה הקדוש ברוך הוא קורא וישנה כנגדו, הינו מה שהוא קדוש ומבדל, שאף בחינת חכמה נחשבת אצלו כבחינת עשיה גשמית כמו שנאמר 'כלם בחכמה עשית' (תהלים קד כד), וימשך ויתגלה למטה על ידי אותיות התורה.

באור הפסוק 'כי תרכב על סוסך' במתן תורה

וזהו שעל מתן תורה נאמר 'כי תרכב על סוסך כו' (חבקוק ג ח), והינו בחינת סוסים זכרים הנ"ל. וזהו מדלג על ההרים מקפץ כו' (שה"ש ב ח), שהוא בבחינת דלוג ממקום למקום, והינו המשכה מלמעלה מבחינת סובב שימשך ויתגלה למטה כמו שנאמר 'וירד ה' על הר סיני' (שמות יט כ) וכל העם ראים את הקולת כו' (שם כ טו).

בחינת אותיות הנ"ל בקלפה רח"ל

והנה זה לעמת זה עשה האלקים, כמו שבקדשה יש ב' בחינות סוסים הנ"ל אתון נוכחן ואתון דכורין מלמעלה למטה וממטה למעלה. כמו כן בקלפות יש גם כן ב' בחינות האותיות.

והינו שעל ידי התקשרותו להכלי עולם בדברים בטלים ומפל שפן לשון הרע, והוא בחינת אותיות נקבות, הנה האותיות מוליכים אותו למקום רחוק מאד. והינו לעמק הקלפות בחינת מקיף שלהם שנקרא פרעה - ערף כו', להמשיך עליו המשכה מלמעלה מבחינת המקיף שלהם להקיפו ולהלבשו, והוא בחינת הכל ורעות רוח, ונעשים לבושים צואים עליו, והוא בחינת סוסים זכרים - אותיות זכרים שנעשים על ידי אותיות נקבות הנ"ל, כי בההפוך אמר גם כן רוח אייתי רוח כו'.

באור תחבולתו של פרעה והפרת עצתו על ידי הקב"ה

והנה פרעה רדף אחר ישראל בשעת יציאת מצרים, כמו שנאמר ויירדה פרעה (יד ח), שרצה להוריד ולהמשיך את

ה' ימלך לעלם ועד (טו יח)

מחטף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בלתי ידעיה והכרה בהשי"ת לא שיק
שתהיה העבודה שלמה

יש לְדַקְדַק לָמָּה אָמְרוּ 'מִלֶּךְ' בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, הִיָּה לוֹ לומר 'ה' מִלֶּךְ לְעֵלָם וְעַד', לְשׁוֹן מְקוֹר דְּמִשְׁמַע מִנֵּה עֶבֶר וְהָיָה וְעֲתִיד.

ואפשר לומר, דלא שיק שיקרא הקדוש ברוך הוא מלך רק מיציאת מצרים ואילף, שגלה והודיע לעמו ישראל אלהותו ואחדותו וידעו אותו באמתות, דמי שהוא עובד למלך ואינו יודע מהותו פיצד הוא, בקל יוכל לכפר בו ולתזרזר מלעבד אותו, שיאמר פיצד הוא המלך שאני עובד, אני איני יודע פיצד הוא ואני עובד אותו, לא שיק שיהיה דבר זה.

וזה הוא שגם לפרעה שאמר (לעיל ה ב) 'מי ה', כלומר אני איני יודע פיצד הוא המלך הזה, וכיון שאין אני יודע מהותו לא אשמע בקלו, כי לא ידעתי את ה' מה הוא ואם כן גם ישראל לא אשלח' (שם).

ועל זה הזהיר דוד המלך עליו השלום לשלמה בנו עליו השלום, שאמר לו (דבה"א כח ט) 'דע את אלהי אביך ועבדהו, שבלתי ידיעתו פראוי לא שיק שתהיה העבודה שלמה.

בקריעת ים סוף קבלו עליהם מלכותו ברצון

וכיציאת מצרים וקריעת ים סוף ידעו אלהותו בני ישראל באמתות, שהרי נגלה להם בים והיו מראים אותו באצבע זה אלי ואנוהו' (פסוק ב). ובאותה שעה אז יקרא מלך, שהרי ידעו אלהותו וקבלו מלכותו עליהם, וזהו שאנו אומרים בתפלת ערבית בכל לילה ראוי בני אדם גבורתו שבחו והודו לשמו, ומלכותו ברצון קבלו עליהם.

הרי מבאר דכשראו גבורתו והפירו אלהותו אז מלכותו ברצון קבלו עליהם, דכלא הפרת ידיעתו פראוי לא שיק שיקבלו מלכותו, דכיצד הוא המלך שיקבלו מלכותו עליהם. לפיכך לא נקרא הקדוש ברוך הוא מלך באמתות רק מקריעת ים סוף ואילף.

ואף על גב דהאבות והשכטים היו יודעים אותו בידיעה גמורה, הם היו חידים, והמלך לא שיק להקרא על חידים רק על

משל מלך שנסה את נאמנות בני מדינתו ובארתי זה, כי כתבתי במקום אחר (פרשת וירא ד"ה ונחזור) ענין המשל ששמעתי, שהיה מלך אחד על כמה וכמה מדינות קרובים ורחוקים, ולמקצת הימים רצה לעמד על ענין בני המדינה אם הם עובדים אותו באמת, ושלח אחד מעבדיו, וכסות ולשון שנה, כאלו הוא מלך הרוצה להלחם עם מלך זה, ויש שעמדו להלחם נגדו, ויש מהם שאמרו מה לנו להלחם, אי מר מלכא אנא עבדא וכו'.

עד שבא זה למדינה אחת שהיו חכמים גדולים, וחקרו הענין איך אפשר שיהיה זה כפשוטו מכמה טעמים, ודאי שהוא שליח המלך לנסות לבני אדם אם ימרו במלך, וכך יצאו לקראתו ואמרו לו פדכרים, והוטב בעינינו על חכמתם, ופנה לזרכו.

באור הנמשל

והנמשל מוכן, שזהו שזכר הזהר (ח"ב קסג) ענין היצר הרע נמשל לזונה שצוהו המלך לפתה את בנו וכו', יעין שם. הגם שיש בזה ענין פנימי, כמו ששמעתי ממורי ענין ודוי אשמנו, שהמלך בעצמו כסות ולשון שנה, וכא לכבש המלכה וכו', ודי בזה למבין.

כאשר יודעים שהקב"ה מצוי בהסתר, מסתלקים ומתבטלים כל הגזרות

והוא דבר גדול, באשר קבלתי ממורי שבכל צער האדם בגשמי וברוחני, שאם נותן לב שגם בזה הצער הוא השם יתברך בעצמו, אלא שהוא דרך לבוש, וכאשר נודע לו זה, הוסר הלבוש ונתבטל הצער וכל גזרות רעות, והארץ בזה, ודברי פי חכם חזן.

הרמז בה' אלפין של 'אמר אויב ארדה אשיג אחלק'

וכאשר שמעתי ממנו גם כן ענין ה' אלפין 'אמר אויב ארדה אשיג אחלק', שאלופו של עולם הוא פאן בהסתר, ודברי פי חכם חזן.

עקר השירה והנאילה הוא שנתגלה והכרר שה'אויב' עצמו הוא 'אויב'

אם כן זהו עקר השבח והשירה, שהיו סוכרים בגלות מצרים שהוא אויב, ועכשו שהרגישו שהוא עצם יתברך נעשה מן 'אויב' 'אויב', וזהו עצמות הגאולה, והוא בכל אדם ובכל זמן, והוא סוד גלות מצרים שיש בכל אדם ובכל זמן מן המצר קראתי זה' (תהלים קיח ה), ו'ביצר הרחבת לי' (שם ד ב), שזהו הגאולה עצמו, והבן. ושפיר יש שיכות להשירה 'אמר אויב ארדה אשיג', וקל להבין (פרשת ויקהל):

נשמות ישראל לתוף עמק הקלפות. ועל כן העמיד סוסים נקבות תחלה, בכדי שעל ידי זה יהיה המשכה למעלה גם כן מעמק הקלפות, פי דרכו של איש כו'.

אך הקדוש ברוך הוא הפך ועשה את הסוסים שני אותיות האלו באלקות בכדי להיות המשכת אלקות למטה כנ"ל. וזהו וה' ה' לפניהם יומם כו', ואחר כך בשעת קריעת ים סוף נעשה להפך ויסע מלאך וילך מאחריהם כנ"ל (תורה אור סג, ד - טו, א):

ה' איש מלחמה ה' שמו (טו ג)

מחטף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בעלית ניצוצות הקדשה מהקלפות אזי השם שלם

אפשר לרמז דשלמות שם הני"ה ברוך הוא הוא תלוי בהעלאת הניצוצות של הקדשה מתוף הקלפות וישבו למקומם מקום הקדש, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא כי תשא יא) אין השם שלם ואין הפסא שלם עד שימחה זכרו של עמלק.

והטעם, מפני ניצוצות הקדשה ששקועים בו, וכשימחה זכרו של עמלק אז יעלה הניצוצות של הקדשה ששקועים שם ויהיה השם שלם. וזה הדבר ארע במצרים, שעשה בהם הקדוש ברוך הוא מלחמה והעלה ניצוצות הקדשה משם, ואז היה שמו שלם:

וזה שאמר ה' איש מלחמה, דהינו עכשו שעשה הקדוש ברוך הוא מלחמה במצרים ובאלהיהם והעלה ניצוצות הקדשה מעמקי הקלפות, השתא נקרא ה' שמו, דהוי השם שלם. והנה ה' איש מלחמה ה' שמו סופי תבות גימטריא ש"ך עם הפולל, לרמז על ש"ך ניצוצות המתבררים:

אמר אויב ארדה אשיג אחלק שלל וגו' (טו ט)

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

טעם הזכרת הפסוק 'אמר אויב וגו' בשירה

נשאלתי מהו באמצע השירה אז ישיר אנו מזכירין 'אמר אויב ארדה אשיג' וכו', ועל כל פנים בתחלה הנה ליה למימר זה.

אכן פונתם היה על דרך זה, לאחר שראו קריעת ים סוף ונראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא וירידת המן ועוד נסים, נפסק מהם כח יצר הרע המתאווה, ומעתה עלה מרוך בלבכם שאין עבודתם שלמה פיון שנפסק מהם היצר הרע.

וזה שאמרו היש ה' בקרבנו, פרוש אם יש עוד ממש בעבודת שלנו לשם ה', אם אין הינו אם רק הוא מחמת שנפסק מאתנו כח התאוה, וזהו שאמרו ו"ל (שמור כו ב) מיד ויבא עמלק הוא היצר הרע, להראותם שעדין לא נפסק מהם היצר הרע ועבודתם שלמה:

ויהי ידיו אמונה עד בא השמש (יו יב)

תורת אבות

רבי אברהם מסלונים זיע"א

בכל המדות המעשים צריכים להיות רק כפי ההגשת הלב אך במדת האמונה יעשה יותר מחד ועל ידי כן יזכה שתאיר לו

מאמר חו"ל (תמיד כת). לעולם יחזיק אדם באמונה יתרה. ולכאורה מה שיד לומר על מדת אמונה יתרה, הרי כל מה שיהיה לו לאדם אינו מיתר.

אכן בכל המדות צריכים המעשים הגלויים להיות רק לפי מה שהלב מרגיש, אבל במדת האמונה יהיו מעשיו על פי אמונה יתרה, למעלה מההגשת לבבו והשגותיו.

וזהו שאמר ויהיו ידיו, הם המעשים שהיו באמונה, ועל דרך שמצינו במדרכי שנגמר בו (אסתר ה ט) 'ולא קם ולא זע', הינו שהראה שאינו קם וזע כמלא נימא מפני גדל אמונתו הטהורה בה.

עד בא השמש, רצה לומר בשכר זה שיהודי משתמש במעשיו באמונה יתרה, מאיר לו השם יתברך את האמונה בלבבו פשמש:

זלה"ה, שהיה מפרש הפסוק 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך', ולכאורה קשה באם לא ישים מה צריך לרפואה, וכן רש"י ו"ל גם כן מדקדק בזה.

ומפרש הוא בדרך הנ"ל, דהינו שבאם הקדוש ברוך הוא עושה דין באמות העולם שהמה אינם יכולים לקבלם מאהבה, יחשב להם למחלה, אבל אם חס ושלום נשלח לבני ישראל איזה צער חס ושלום, הרי הוא יודע שרק טובתו הוא, ואין זה מחלה והיסורים גופא אליו לרפואה. **לכן** אמר הקדוש ברוך הוא 'כל המחלה אשר שמתי במצרים' – הינו כנ"ל אשר להם הוא למחלה, 'לא אשים עליך', והטעם 'כי אני ה' רפאך' – כי אתם ידעתם שהפל הוא טובות וכל מה שהקדוש ברוך הוא עושה הוא רק רפואות:

ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסתם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין, ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים (יו ז-ח)

עטרת ישועה

רבי יהושע מד' יקוב זיע"א

עם ישראל התראו שמה כיון שפסק מהם יצר הרע שוב אין עבודתם שלמה

ככאן גדלה התמיהה, היתכן אחר שראו ישראל נסים נפלאים כאלה קריעת ים סוף וירידת המן ויחשבו עוד אם יש ה' בקרבם.

ונראה על פי מה שהאריכו בספרים הקדושים דלא נקרא עושה מצוה בשלמות רק מי שיצרו מסיתו והוא מתגבר עליו שלא לשמע אליו, ורמזו זאת בדברי חו"ל (פסחים לה) דבר הבא לידי חמוץ אדם יוצא בו ידי חובתו מצוה בפסח.

והינו דאינו מקים 'מצוה' המכנה בשם 'מצוה', רק אם יכול לבוא לידי חמוץ - הוא היצר הרע שיש לו תאוה ומתגבר עליו (ראה ברכות יז. רש"י ד"ה שאור שבפסח - יצר הרע שבלבנו, הפחמיצונו).

וזה הוא רק בימי הבחירות, אבל בימי הזקנה בטלו הטוהנות ויחשכו הרואות בארבות ונתבטל התאוה, וכמו שנגמר (קהלת יב ה) 'ותפר האבינוה' (ראה שבת קנב), אפלו אם עושה מצוה לה' בשלמות פיון שאין לו תאוה לדבר עברה.

ולפי זה יש להבין מה שאמרו היש ה' בקרבנו אם אין, לא חלילה שנפלו ברשת הספק אם ה' משגיח עליהם, אחר שראו נסים כאלה.

רבי עם, כמו שנגמר (משלי יד כח) 'ברב עם הדרת מלך'. אמנם השתא שהם שש מאות אלף, וידעו והפירו אלהותו כלם וקבלו מלכותו ברצון, אז מעכשיו ראוי להקרא 'מלך', ועל זה אמרו ה' 'מלך', דהינו מכאן והלאה 'מלך לעלם ועד' כמו שכתבנו:

ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור (הסיענו בעל כרחם, רש"י) (טו כב)

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

עקר משרת האדם בעולם וזכותיו בהיותו עובר קשיים והסתרות

ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור. וברש"י: הסיעם על כרחם. הינו שישאל דבקה נפשם באהבה למעלה מהטבע ולא יכלו להפרד, אף אין זה תכלית הפונה, שהנשמה למעלה איננה חסרה מאומה, ולמה נשתלחה לעולם הזה העולם הטבעי, אלא כדי לזכך גם את הטבע ולעשותו פלו קדש.

ועקר זכות האדם בהיות מאיר אף בתוף החשף, וכמו שנגמר ונתקם בעוד לילה ותפן טרף לביטה וחק לנצרתיה' (משלי לא טו), וכתוב (פסוק יח שם) 'טעמה כי טוב סתרה' – אימתי בזמן – 'לא יכבה בלילה נרה'.

וזה ויסע משה על כרחם לילך למדבר שור, הינו שהסתכלות [שבזהר הקדוש (ח"ב ט) פ"ש 'שור' אסתכלותא] תבוא מפת המדבר מקום נחש שרף ועקרב ויגברו וינצחו את כל אלה, וכמו שהיה כל ענין תהלוכות ישראל במדבר.

וזה למוד לכל אדם ליזכר שעקר הזמן לזכות הוא דוקא בימי חשך וההסתרות, ואז נתקים 'העם ההולכים בחשך ראו אור גדול' (ישעיה ט א), במהרה בימינו אמן (שנת תרע"ה):

כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך (טו כב)

מטינה למלך

רבי אלעזר מרישא זיע"א

גוי אינו מקבל באהבה ונחשבת לו המחלה ליסורים, יהודי מקבל באהבה ומשכך המחלה עצמה נחשבת לו רפואה

שמעתי מפה קדוש אדמו"ר מצאנו זולה"ה כמה פעמים, שהיה משבח ומפאר מאד המאמר של קדוש ה' כבוד קדשת מורנו הרב דב בער מראדשיץ

• לשונות של אור •

אהבה ויראה

בת עין

רבי אברהם דב מאברוטש זיע"א

השתוקקות ותפלה לבא למדרגת האהבה

עקר עבודת ה' לעבד אותו ית' בכחינת אהבה ויראה עלאה וכו', ויכסף

פְּרָנְסָה

מָאוֹר וְשִׁמְשׁ

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

ככל שיעסק בתורה לשמה ותפלה בדבקות כך תהא פרנסתו יותר מצוייה

כְּשֶׁהָאָדָם עוסק בתורה לשמה יותר, אזי יהיה בטוח שיהיה פרנסתו יותר ברנח, וכל מה שעוסק אדם בתורה ובתפלה יותר בדבקות יהיה פרנסתו יותר מצוייה ברנח (ד"ה ויאמר ה')

תְּפָאֶרֶת שְׁלֵמָה

רבי שלמה מרדוקס זיע"א

גם בשוק הקב"ה מצוי אצל האדם

גם בשעה שהאדם הולך בשוק לעשות צרכיו לקנות שכר רעבון ביתו, הנה אז גם כן הקב"ה אצל האדם בכחינת הסתרה (ד"ה א"י פקוד)

צְדִיקִים

מִשְׁמֶרֶת אֵיתָמֵר

רבי איתמר מקונסקוולי זיע"א

עקר הנסיעה לצדיקים לזכות להכיר ולהכביל בין מצוות לעברות

אָמַר לי אדומו"ר נ"ע בזה הלשון, שעקר נסיעה לצדיקים הוא לזה, לזכות ולידע ולהכיר בין מצוות לעברות ולהכביל ביניהם וכו', ורחמים וחסדים גדולים צריכים לזה:

שִׁיחָה

שֵׁם מְשֻׁמָּאֵל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

כל אדם יכול לומר שיחה על עניניו

כְּשִׁיעֲמִיק האדם בעניניו כל אחד לפי מה שהוא יכול לומר שיחה (שנת תרע"א ד"ה במד"ו):

תפון לעד, וזה סוד הנסיונות והרפתקאות של האדם:

מָאוֹר וְשִׁמְשׁ

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

הטעם שאומרים 'שמע ישראל' בעת צרה

וְהִנֵּה זאת היא כללות פונת בני ישראל באמרם 'שמע ישראל' בעת אשר יצר להם ח"ו, כי כל מארעות האדם המה נסיונות מאתו ית' האם יוכל לקבל עליו הנסיון מחמת אשר הוא עובד ה', ועל כן נכון שיאמר 'שמע ישראל' ויכון - באם השי"ת מנסה אותי האוכל לקבל עבודתו, הנני נכון לקבל אלהותו מרב אהבה ולהשאר דבוק באור העליון (ד"ה וישאור):

עֲבוֹדַת ה'

תּוֹלְדוֹת אֶהְיֶה

רבי אהרן מז'יטומיר זיע"א

על ידי התמדה בעבודה נשבר המסך המכביל בין האדם לבורא

וּכְשֶׁאָדָם עובד את הבורא באהבה וביראה ובמסירות נפש, שובר המחצות ועושה דרך מפלש לעבודת הבורא ועולה בעולמות עליונים, רק שצריך התמדה גדולה לזה, שיתמיד תמיד בעבודת הבורא:

דוֹדָאִים בְּשִׂדָּה

רבי ראובן מז'אנובצה זיע"א

הרוצה לעבד את השם יתברך לא ישגיח לטענות היצר הרע שעליו להתנהג בדרך ארץ בין הבריות

מִי שרוצה לעבד הבורא כ"ה צריך להפקיד עצמו ולא להשגיח על תאוות גופניות, רק להשגיח תמיד על הנשמה שהיא חלק אלקות ית', וגם לא ישגיח על דרך ארץ מבני אדם, רק יהיה הפקר כמדבר וכו':

וישתוק לזכק את עצמו במקור החיים מחי החיים כ"ה וכו' בהתקשרותו עז ותעצמות, לכל יפסק ח"ו מדבקות הבורא כ"ה וכו', ויכסף וישתוק מתי יבא לאהבה את ה' בכל לבבו ובכל נפשו בכלות הנפש ממש, וימים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ויבקש תמיד מה' ית' שיטהר לכו לכו למדרגה זו (ד"ה ויסעו מסכות):

על ידי ענוה נופלת על האדם יראה

כְּאֲשֶׁר מתבונן האדם ומאמין באמונה שלמה, אשר בידו נפש כל חי, ואנחנו מה חיינו מה גבורתנו, רק בלתי לה' עינינו, שהוא יתן לנו חיים וכו' וכל הצריך לנו מחוט ועד וכו', וכאשר מתבונן האדם פן בכל פרט ופרט להבין שפלותו באמת, אזי ממילא נפלת עליו אימה ויראה ופחד מגדלתו ית', ונכנע לפניו בהכנעה גדולה (ד"ה ויבאו):

אֲמוּנָה

אוֹר לְשִׁמִּים

רבי מאיר מאפסא זיע"א

הקובע בלבו כאמונה שלמה שאין דבר בעולם שאין בו ניצוץ קדוש אינו מתירא מדבר

צָרִיךְ לקבוע בלבו אמונה שלמה וחזקה שחלק השי"ת שוכן בכל דבר ואין לה דבר שאין בו ניצוץ הקדוש, פי לולא זאת לא היה יכול להתקיים, וכשמאמין האדם בזה, בודאי לא יתירא משום דבר אפלו מיצה"ר:

נְסִיוֹנוֹת

מִשְׁמֶרֶת אֵיתָמֵר

רבי איתמר מקונסקוולי זיע"א

על ידי נסיונות ויגיעות נחקק בלב האדם אמונת ה' ודבקותו לעד

עַל ידי רב היגיעות והצער נחקק בלוח לבו אמונת ה' ודבקותו ועבודתו באמת

אוֹצְרוֹת גְּאוּנֵי הַדּוֹרוֹת

שכירות אם הגיע זמנם לצאת, אלא ודאי מדבקשו בתורת שאלה מִכָּרַח שְׁלֵא נְשַׁלַּם עֲדִין הַזְּמַן שֶׁהָיָה לָהֶם לְהִיּוֹת בְּמִצְרַיִם אֲרַבְעַ מֵאוֹת שָׁנָה, וְלֹא הָיוּ כִּי אִם רַד"ו שָׁנִים.

וְזֶהוּ פרוש הפסוק ויגד למלך מצרים כי ברח העם, וכי 'ברח' בגימטריא 'רדו', שלא היו כי אם רד"ו שנים במצרים,

פֶּרֶשׁ רש"י נהפכו לרדף אחריהם מפני ממונם שהשאלום. ושמעתי מאבי אדוני ז"ל מאי בעי רש"י בזה, ולמה לא פֶּרֶשׁ כפשוטה.

וּפֶה קדוש אמר דבר זה, דישראל שאלו ממצרים ולא תבעו שכר עבודה, והיה קשה לפרעה למה לא בקשו בתורת

ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לכו פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו (יד ה)

פָּרַם שְׁלֵמָה

רבי שלמה זלמן גייגר זצ"ל

רדפו מצרים אחר ישראל מחמת שהשאלו ממונם ולא נטלו בשכיל שכר עבודתם

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוּ (יד לא)

לֵב אַרְיֵה

רבי יהודה אריה ליב האשקי זצ"ל

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה - נס התארכות ידה של בתיה לטל תבת משה

וְעַל שֵׁם גְּדוֹל אֶחָד שְׁמַעְתִּי אוֹמְרִים, דְּאִיתָא בְּגִמְרָא בְּסוּטָה (ב:), 'וַיִּתְּשַׁלַּח אֲמַתָּה וַתִּקְחֶנָּה' (שמות ב ה), רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר אַמַּתָּה מִמֶּשׁ, וְחַד אָמַר יְדָה [וכו'], ולמאן דְּאָמַר יְדָה הָא קָא מִשְׁמַע לָן דְּאִישְׁתַּרְבְּבוּ אִישְׁתַּרְבְּבוּ.

וְזֶה שְׁאָמַר הַכְּתוּב וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם, רְצָה לומר שָׂרְאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּד בְּתִיבָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד, אִישְׁתַּרְבְּבוּ אִישְׁתַּרְבְּבוּ, כְּדִי לְהַצִּיל אֶת מֹשֶׁה וְרַבְּנֵי ע"ה מִן הַמַּיִם, אִם כֵּן כְּשָׂרְאוּ הַגֵּס הַגְּדוֹל הַזֶּה וְלִכְפֹּף וַיֹּאמְרוּ בְּה' שֶׁהָאֲמִינוּ שֶׁה' הוּא אֱלֹהִים, וּמֹשֶׁה הוּא עֲבָדוּ נֶאֱמָן בְּכָל בֵּיתוֹ הוּא.

וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמִּרְבָּה וְהַמַּמְעִיט. וַיִּמְדוּ כַּעֲמֹד וְלֹא הָעֲדִיף הַמִּרְבָּה וְהַמַּמְעִיט לֹא הִחֲסִיד אִישׁ לִפְנֵי אַכְלוֹ לִקְטוֹ (טו יז-יח)

יָד חֲרוּצִים

רבי יהושע מאמאן זצ"ל

אמות העולם היו טועמים את המן

מוֹבָא בְּמִכְלִילְתָא (פר' בשלח 'מסכתא דויטע' פ"ד. מובא ברש"י עה"פ), שְׁהִיָּה בְּזָה נִס גְּדוֹל, שְׁאָמְנִים יֵשׁ שְׁלֵקְטוּ מְעַט מֶן, וַיֵּשׁ שְׁלֵקְטוּ הַרְבֵּה מֶן. אַךְ כְּשֶׁבָאוּ לְבֵיתָם וּמְדָדוּ מֶה שְׁלֵקְטוּ, רָאוּ שֶׁהַמִּרְבָּה לִלְקֹט הִתְמַעֵט מִן שִׁבְרֹשׁוֹתוֹ, וְלֹא הָיָה לוֹ יוֹתֵר מִעֲמֹר לְכָל אֶחָד מִמְשַׁפְּחֹתוֹ, וְהַמַּמְעִיט לִלְקֹט, שְׁרִתָּה הַבְּרָכָה בְּעִסְתּוֹ, וְלֹא הָיָה לוֹ פְּחוֹת מִעֲמֹר לְכָל אֶחָד מִמְשַׁפְּחֹתוֹ. וַיֵּשׁ לְהַבִּינֵן, מִדּוּעַ מִלְּבַתְחִלָּה לֹא יָרַד לְכָל אֶחָד מִן בְּדִוּיק כְּפִי הַנֶּצֶרֶף לוֹ.

וַיּוֹבֵן, בְּהַקְדִּים מֶה שֶׁהֵבִיא רִש"י עה"פ "וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר אִישׁ כְּפִי אַכְלוֹ וְחֵם הַשֶּׁמֶשׁ וְנִמְסָ" (שמות טז, כא), שְׁאָמְרוּ בְּמִכְלִילְתָא (שם), שֶׁהֵמֶן שֶׁנִּשְׁאָר בְּשִׁדָּה נִמְסָ וְנִעְשָׂה נְחָלִים, וְהָיוּ שׁוֹתִים מִמֶּנּוּ אֵילִים וְצִבְאִים, וְאֲמוֹת הָעוֹלָם שֶׁהָיוּ צָדִים אוֹתָם הָיוּ טוֹעְמִים בָּהֶם טַעַם הַמֶּן, וּמִתּוֹךְ כֵּן הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שְׁבָחָם שֶׁל

וּלְפִי זֶה לֹא קָשָׁה מִיָּד לְמֶה לֹא נִרְמַז 'חֹמֶה' חֶסֶר בְּרֵאוּשׁוֹנָה, כִּי בַתְחִלָּה כְּשֶׁהִלְכוּ יִשְׂרָאֵל בְּיַבֶּשֶׁת הַיָּם בְּלֹא מִצְרַיִם לֹא הָיָה שָׂר שֶׁל מִצְרַיִם מְקַטְרֵג, כִּי כֵּן גַּם מִצְרַיִם יִלְכוּ בְּיַבֶּשֶׁת אַחֲרֵיהֶם, אֲבָל אַחֵר כֵּן שְׁשָׁבוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ אֶת מִצְרַיִם, וְאִפְלוּ הַכִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בְּאוֹתוֹ יַבֶּשֶׁת תּוֹךְ הַיָּם, שֶׁלֹּא שָׁבוּ הַיָּם בְּמִקּוֹם הַלִּיכָתָן בְּקֶצֶה הַשָּׁנִי, עַל כֵּן קִטְרֵג בְּאוֹתוֹ פַּעַם שָׂר שֶׁל מִצְרַיִם לומר הִלְלוּ וְהִלְלוּ כו', עַל כֵּן הִרְמַז 'חֹמֶה' חֶסֶר בְּפַעַם שָׁנִי דְּוִקָא.

וַיֹּשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שַׁפַּת הַיָּם (יד כח-כט)

דַּת וְדִין

רבי אליעזר בן שאנגי זצ"ל

עם ישראל נצלו וראו את המצריים מתים לפני משורת הדין

יֵשׁ לְהַבִּין, מִדּוּעַ אַחֲרֵי שֶׁסִּפֵּר הַכְּתוּב עַל טְבִיעַת מִצְרַיִם וְהַצֵּלַת יִשְׂרָאֵל, הוֹסִיף לומר "וַיֹּשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם". עוֹד יֵשׁ לְהַבִּין, מֶה עֲנִין וְתוֹעֵלַת הָיָה בְּכֵן שֶׁ"וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שַׁפַּת הַיָּם".

וְנִרְאָה לְבָאָר בְּהַקְדִּים אֶת דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ (ילקוט רמז תתכח) עה"פ "או הַנִּסָּה אֱלֹהִים לְבוֹא לְקַחַת לוֹ גוֹי מִקְרֵב גוֹי" (דברים ד, לה), 'גוֹי מִקְרֵב עִם' וְעַם מִקְרֵב גוֹי' אֵין כְּתִיב בְּאֵן, אֲלֹא "גוֹי מִקְרֵב גוֹי", מִלְּמַד שֶׁהָיוּ אֵלּוּ עַרְלִים וְאֵלּוּ עַרְלִים. אֵלּוּ מְגִדְלֵי בְּלוּרִית וְאֵלּוּ מְגִדְלֵי בְּלוּרִית. אִם כֵּן, לֹא הָיְתָה מִדַּת הַדִּין נוֹתֵנַת שִׁינְאָלוֹ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לְעוֹלָם. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן, אֵלּוּלֵא שְׁאָסֵר הַקַּב"ה עֲצָמוֹ בְּשִׁבּוּעָה, לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִים מִמִּצְרַיִם לְעוֹלָם.

עוֹד יֵשׁ לְהַקְדִּים, אֶת דְּבָרֵי הַמְּלֶאךָ לְלוּט "אַל תְּבִיט אַחֲרֶיךָ" (בראשית יט, יז), וְכַתֵּב רִש"י, בְּטַעַם הַדְּבָר, 'אַתָּה הַרְשַׁעְתָּ עִמָּהֶם וּבִזְכוּת אַבְרָהָם אַתָּה נִצּוֹל, אֵינְךָ בְּדָאִי לְרֵאוֹת בְּפִרְעוֹנֹתָם וְאַתָּה נִצּוֹל'.

וּלְפִי הָאֲמֹר יֵשׁ לומר, שְׁבָא הַפְּסוּק לְהַשְׁמִיעֵנוּ, שְׁאָף טַעַם יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ רְאוּיִים לְהַנְצִיל בְּזְכוּת עֲצָמָם, בְּכָל זֹאת "וַיֹּשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם", וּמִלְבָּד זֶה שֶׁהַצִּילָם ה' מִמִּצְרַיִם, גַּם "וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שַׁפַּת הַיָּם", אַךְ שֶׁמֶן הַדִּין לֹא הָיוּ רְאוּיִים לְרֵאוֹת בְּפִרְעוֹנֹת הַמִּצְרַיִים. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וְהוֹכִיחַ לְנַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא נִשְׁלַם עֲדִין הַזְּמַן, וְלִזְה פִּרְשׁ רִש"י 'מִפְּנֵי מְמוֹנָם שֶׁהִשְׁאִילוּם', שֶׁבִקְשׁוּ בְּתוֹרַת שְׂאֵלָה וְלֹא בְּתוֹרַת שְׁכִירוּת, מִמִּילָא לֹא נִשְׁלַם הַזְּמַן, וְלִפְיָךְ וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵיהֶם.

וַיָּבֵאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בְּיַבֶּשֶׁת וְהַמַּיִם לָהֶם חֹמֶה מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם וְגו'. וַיִּשְׁכְּבוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ אֶת הַרְכָּב וְאֶת הַפָּרָשִׁים וְגו'. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בְּיַבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמַּיִם לָהֶם חֹמֶה (יד כח-כט)

אֲבֵנֵי טֹהַם

רבי שמריה זלמן זצ"ל

שיבת המים על מצריים בעוד ישראל הולכים בקצה השני ביבשת הים

וְהַמַּיִם לָהֶם חֹמֶה פִּרְשׁ רִש"י חֶסֶר כְּתִיב, שֶׁשָׂר שֶׁל מִצְרַיִם הָיָה מְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם כו'. כְּאֵן רַבִּים שׁוֹאֵלִים לְמֶה לֹא נִתְרַמַּז הַרְמַז הַשָּׁנִי בְּ'חֹמֶה' הָרֵאוּשׁוֹן. גַּם לְמֶה כְּתִיב בְּרֵאוּשׁוֹנָה 'בְּתוֹךְ הַיָּם בְּיַבֶּשֶׁה', וּבְשָׁנִי כְּתִיב 'בְּיַבֶּשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם', וּבְרֵאוֹשׁ יוֹסֵף מְתַרְץ בְּשִׁבִיל חֲמוּי שְׁקָא עַל שְׁבֻט דָּן שְׁנִסַּע בְּאַחֲרוֹנָה, עֵינֵן שֶׁם הֵיטֵב אֲשֶׁר דָּבַר.

וְלִי נִרְאָה לִישֵׁב בְּאִפְן אַחֵר, דְּיֵשׁ עוֹד דְּבַר תַּמָּה בְּפִסּוּקִים, וְזֶה לְשׁוֹנָם וַיִּשְׁכְּבוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ וְגו', וְקָשָׁה אִם כֵּן אֵיךְ אָמַר אַחֵר כֵּן וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בְּיַבֶּשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם אִם הַמַּיִם כְּבַר חֲזָרוּ.

אֲלֵא צְרִיף לומר, שֶׁבַתְחִלָּה כְּשֶׁבִקְעוּ הַמַּיִם וַנִּעְשָׂה מְקוֹם מַיִם לְיַבֶּשֶׁה, בְּאוֹתוֹ יַבֶּשֶׁה בָּאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִקְצֵה אֶל קְצֵה, וְאַחֵר כֵּן כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל קָצְתָם הִלְכוּ מֵאוֹתוֹ יַבֶּשֶׁת הַיָּם לְגִבּוֹל הָאֶרֶץ, וּמִצְרַיִם נוֹסְעִים אַחֲרֵיהֶם עַד שֶׁמִּצְרַיִם הִלְכוּ בְּאוֹתוֹ יַבֶּשֶׁת הַמַּיִם, וְגַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ עוֹד בְּקֶצֶה אַחֲרַת שֶׁהִלְכוּ מִשֶּׁם לְגִבּוֹל הָאֶרֶץ. וַנִּעְשָׂה נִס תּוֹךְ נִס, שֶׁשָּׁבוּ הַמַּיִם עַל מִצְרַיִם, וְלֹא חֲזָרוּ כֹּל הַמַּיִם בְּרֵאוּשׁוֹנָה, רַק חֲזָרוּ עַל מְקוֹם שֶׁהִלְכוּ מִצְרַיִם, אֲבָל אוֹתוֹ קֶצֶה שֶׁהִלְכוּ יִשְׂרָאֵל נִשְׁאָר יַבֶּשֶׁה עַד שֶׁהִלְכוּ מִשֶּׁם.

לְפִי זֶה שֶׁפִּיר אַחֵר שֶׁשָּׁבוּ הַמַּיִם עַל רַכְבּוֹ וְעַל פָּרָשָׁיו, הִלְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקֶצֶה שָׁנִי בְּיַבֶּשֶׁה, וְזֶה הָיָה נִס בְּתוֹךְ נִס. לְכֵן בַּתְחִלָּה כְּתִיב בְּתוֹךְ הַיָּם בְּיַבֶּשֶׁה, כִּי בַתְחִלָּה הָיָה כֵּלּוֹ יִם וְאַחֵר כֵּן נִעְשָׂה יַבֶּשֶׁה, לְכֵן הַקְדִּים הַכְּתוּב לומר 'בְּתוֹךְ הַיָּם בְּיַבֶּשֶׁה'. אֲבָל בְּפַעַם שָׁנִי שֶׁנִּשְׁאָר הַיַּבֶּשֶׁה בְּקֶצֶה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הִלְכוּ, וּבְקֶצֶה שֶׁל מִצְרַיִם הָיָה יִם, נִמְצָא הָיָה מִתְחִלָּה יַבֶּשֶׁה וְאַחֵר כֵּן יִם, לְכֵן כְּתִיב בְּיַבֶּשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם.

עונות לזכיות.

דבר בעתו

רבי שטון שגדוד זצ"ל

ככה התשובה בערב שבת יכול לתקן כל מה שעזב בששת ימי המעשה

הנגי ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם וילקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתם אם לא. והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום. הנה יום הששי הוא כולל לכל הששית ימים, והוא תקון להם לכפר לו מאשר חטא על הנפש בששת ימי החל. והנה? מי ראשון שני שלישי הם משבת שעברה, וימי רביעי חמישי ששי של שבת הבאה. ימי אב"ג מסתלקין ממנו נפש רוח נשמה של שבת שעברה, יום א' בחינת הנשמה, יום ב' בחינת הרוח, יום ג' בחינת הנפש.

וכן רביעי חמישי ששי, יום ד' מאירים בו בחינת הנפש משבת הבאה, יום ה' בחינת הרוח משבת הבאה, יום ו' בחינת הנשמה משבת הבאה, ולכן בכל יום מששית ימי המעשה יעשה מדות המיחסות לאותו יום, כדי שתחול ותשרה עליו קדשת הנפש רוח נשמה.

הנה יום א' מסתלקת הנשמה, וכדי שתשאר הארתה יחשב אותו היום במחשבות הקדושות, וכעיון התורה והמשפלות, שהנשמה היא סוד המחשבה, ולכן לא תמצא הנשמה מקום לנוח אלא במחשבות הקדושות. יום ב' מסתלקת בחינת הרוח, וכדי שתשאר הארתה בו יעסק בתורה בקול לו, קול אליו, וכן דבורים של תוכחות ומוסרים, שהרוח משכנה הדבור, כמו שכתב התרגום רוח ממללא, ואין לה כסא פי אם דבור הקדוש. יום ג' מסתלקת הנפש, וכדי שתשאר הארתה יעשה אותו היום מצות מעשיות בידי ברגליו, כמו בקור חולים תנחומי אבלים הלכות המת וכיוצא מהמצוות גמילות חסדים, ורץ לדבר מצוה, שהנפש משכנה המעשה.

ימי דה"ו הם ממש פימי אב"ג, אבל יעשה ממש למעלה, יום ד' נפש, יום ה' רוח, יום ו' נשמה, ולכן אם לא עשה כן לקבל מתחלה האורותיהם איך יזכה בשבת לנר"ן יתרה, שהיושב בחושך וצלמות, ובפתע פתאום יצא לקבל האור של השמש בתקופו, יחשכו עיניו ולא יוכל להנות ממתיקות האור, כן הבא לקבל אור שבת אם לא עשה הכנות מקדם בשלשה ימי דה"ו, אין אור הנשמה מאירה בו [וכו].

מפתמי עונותיו, שאין אור הנשמה העליונה שורה בו, כי אין לו מקום לנוח. ולזה צריך לזכור השבת מאחד בשבת, כדי שכל יום ויום יתקדש, עד שכאשר תבוא קדשת שבת כבר האדם מלמד בה, ותמצא כסא מתקן לשרות בו.

וזהו שאמר 'זכור את יום השבת', ומלת 'זכור' הוא מקור, שלעולם צריך לזכור קדשת יום השבת, 'לקדשו', פרושו כדי שתוכל לקדשו ולקבל קדשתו, באפן שכאשר יבוא יום השבת יאיר בכל הימים בתקף, שכל הימים נתקנו פראוי ונכללו בנקדה האמצעית, ואם אין הימים מתקנים, שימצא חס ושלום פגם בהם לא יאיר השבת בהם מצדם, שאינם יכולים לקבל אורו.

וכל זה מצד נשמת זה האיש הפוגם, הוא לא יקבל ההארה ההיא, מפני שלא תקן. ונמצא זה העני חסר בשני דברים, חסר ביום שבת מקדשת שבת, וחסר בששית ימים הבאים, שלא קבלו ימי השבוע שעברה אור שבת פראוי כדי שיאירו בשבוע הבא פראוי. ולכן נכון הוא ביום ששי לשוב בתשובה שלמה ולהתודות מפל פה שפגם בששית ימים, כדי לקבל אור שבת פראוי, כדפרשנו. (שער הקדושה פ"ב)

בית ועד לחכמים

רבי מרדכי רוטשטיין זצ"ל

השובה מאהבה בערב שבת

והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום. ויש לומר שרמזה תורתנו הקדושה על פי מה שפרשתי בס"ד על הפסוק (בראשית א' לא) 'ויהי ערב ויהי בקר יום הששי', דלכן נאמר 'הששי' בה"א מה שאין פן בשאר ימי המעשה, לרמז על מה שכתבו בספרי מוסר שצריכין בערב שבת לעשות תשובה על שבוע שעברה, והנה אות ה"א רמז על תשובה (עיין מנחות כ"ט), על פן נאמר 'יום הששי' בה"א לרמז על זה.

והנה כל מקום שנאמר 'והיה' הוא לשון שמחה, על פן רמזה התורה בכאן והיה ביום הששי, רצה לומר שצריכים לשוב מאהבה, פי 'והיה' מרמז לשמחה, וה"א של 'הששי' מרמז לתשובה פנ"ל. **והנה** איתא (יומא פ"ב) מי שעושה תשובה מאהבה כל חטאיו נהפכים לזכיות, על פן התורה במאמרה והיה משנה על אשר ילקטו יום יום, רצה לומר אם תעשה תשובה מאהבה בערב שבת אז יהיה לך 'משנה', רצה לומר כפול, הינו שיתהפכו

ישאל. ולפי זה מובנת הסבה שירד מן יתור מהנצרך, כדי שאמות העולם יטעמו מהנשאר וידעו את שבתם של ישראל. אף כדי שיהיה לכל אחד מן בדיוק כפי הנצרך, נעשה נס בלקיטתו, וכשכאוב לבינתם היה בדיוק עמר לגלגלת. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

• מצוות הפרשה •

עבודת התשובה בערב שבת

ראשית חכמה

רבי אליהו די ווידאש זצ"ל

הכנת קבלת הארת השבת על ידי עשיית התשובה בערב שבת

הענין השני הגורם קדשת המחשבה, הוא בהתנהג האדם בששית ימי המעשה פראוי, כמו שיחבאר, כדי שביום שבת יקבל קדשת שבת, וימצא השבת בית קבול שתשרה בו קדשתו.

ועל זה צננו הקדוש ברוך הוא בעשרת הדברות (שמות כ"ח) 'זכור את יום השבת לקדשו, ששית ימים תעבד ועשית כל מלאכתך, ויום השביעי שבת וגו', ופרושו במה שפרשנו לעיל בשער זה בפרק שני (אות כה), שכל הימים הם יונקים מיום שבת, כמו שהכרחנו שם.

ושם (אות כ) העתקנו מאמר ז"ל, שאמרו (מכילתא יתרו ז) 'זכור את יום השבת' שתהא מונה לשם שבת, כדפרשנו שם, והפונה היא, שקדשת שבת היא קדשה עליונה מאד, ואי אפשר לו לאדם להשיגה, מפני שהוא מלבש בששית ימי חל, ששולטים ל"ט מלאכות וכו', כמו שהארנו שם, ולכן צריך שכל יום יקדש עצמו בקדשת שבת, כדי שכאשר יבוא יום שבת יוכל לקבל קדשתו.

והוא כמשל האדם שהוא בחושך, שאם יצא לאור ויקבל אור השמש בתקופו, יחשיך עיניו ולא ינה ממתיקות אורו, וכמו שאמר הפסוק (הושע א' ג) 'ונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מצאו', שאור השחר מאיר מעט מעט, פן אור קדשת שבת היא קדשה עליונה מהאצילות, שמאיר עתקא קדישא, כדפרש הרשב"י, כמו שהארנו שם, ומי ומי יוכל לקבל הקדשה הגדולה ההיא.

והוא משל גם פן לבגד שנפלו בו כתמים משמן וכיוצא, שאם לא ירחץ וילבן פראוי לא יוכל לקבל שום צבע, פן הבא לקבל אור שבת מזהם, ונפשו מלכלכת

להכין עצמם בו, הן בתשובה, הן בעסקם בו במחשבה ודבור ומעשה, ויכולים לעשות הכנות, ויהיו כלי ומושב לשרות עליהם. קדשה העליונה של השבת והשכינה.

והטעם, והיה משנה, אותיות נשמה, כי נודע שיום ד' נפש, ויום ו' נשמה, והנה הקטן יכול למשך את הקטן אצלו, מה שאין כן הקטן אינו מושך גדול ממנו, ולכן שלפי שיום ו' הוא בחינת נשמה, יכולה הנשמה למשך הנפש והרוח אליו.

לזה רמז טעם שביום הששי בכחו יכולים להכין עצמם מה שאבדו בשאר ימים, והיה 'משנה' אותיות 'נשמה', שהיום הזה הוא נשמה, והוא מעלה על אשר ללקטו יום יום. וזהו על, שהוא מעלה על בחינות שהיו לוקטים יום יום, שימי רביעי וחמישי נפש ורוח, ויום ששי הוא הנשמה, והגדול בכחו יכול למשך הקטן אליו.

נפש רוח נשמה, ולכן 'לחם' מספרו ג' הויו"ת כנגד אורות נפש רוח נשמה אפלו בחל.

לכן ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו, כי אי אפשר לקבלם בפעם אחת אלא 'דבר יום ביומו', יום ראשון השארות הנשמה, יום שני השארות הרוח, יום שלישי השארות הנפש. וכן בימי דה"ו הארת נפש רוח נשמה משבת הבאה, 'ולקטו' פאדם המלקט אחת אחת, לכן כל יום הם לוקטים בחינה אחת [וכו'].

ואמר והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו, בא לומר אם לא נתנו לב להדברים, ולא לקטו יום ביומו מאותם האורות, ונמצא שלא נעשו כלי ומושב להקדשה העליונה, גם כן יש להם תקון, והוא והיה ביום הששי שהוא כולל כל ששת ימי המעשה יכולים לתקן בו, והכינו את אשר יביאו כל דברים המביאים וממשיכים בשבת, יכולים בכח יום הששי

ומי שלא הכין עצמו בימי דה"ו להתעסק במעשה ודבור ומחשבה כאמור, הנה בבוא יום הששי הכולל לכל ששת ימי המעשה יוכל לתקן את אשר עות, כח יום הששי הכולל כלם, כי לזה בא הרמז בתבת 'יום הששי', ולא אמר ששי בשאר ימים אחד שני שלישי, אלא בה' הידיעה, לרמז שהששי כולל כל ה' ימים שלפניו, ויש לו יכלת לתקנם על ידי מעשה הטוב והדבור והמחשבה, ושב ורפא לו [וכו'].

כי לכך רמז ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, הם אורות הקדשה שמשפיע השי"ת לעולמות העליונים הנקראים לחם רוחני לעליונים והוא מאכלם, ואין לה אור שאינו כולל מנפש רוח נשמה, ואותו האור נקרא 'לחם השמים', והמן שהיה יורד, תחלתו אור רוחני, וברדתו לעולם הנה מתגשם, כמו המלאך כשירד לעולם הזה, וזהו 'לחם מן השמים' הם אורות עליונים של תוספת

מעשי צדיקים

גם העיראקים נלוו עמם, בכריתתם ברית הגנה עם מצרים ובאימם להעביר את כחותיהם דרך ירדו, להצטרף למערכה נגד העם היושב בארץ ישראל. אויבי ישראל המקיפים את הארץ כהגורת חנק ה' ישמרנו, צחצחו חרבותיהם ושלחבו את רוח לחמיהם לקראת המלחמה הכבירה, שתשים קץ לכבוש היהודי בפלשתין.

אותם ימים קשים ומאמיים, ישב החסיד המפרסם **רבי מנדל גפנר** זצ"ל ואחד מקלי מלחמתו בידו, הלא הוא הקולמוס הטבול בידו, מוכן ומזמן לכתובת בית קורא להזעקת פלגות חילות בית דוד באמירת תהלים, לצאת למערכה כבדה נגד רוחות המלחמה הנושבות מכוון ארצות ערב.

לפתע הפתע לראות בפתח הבית את החסיד הנודע רבי ישראל רוזנצוויג, איש ירא וחרד מחשובי סופרי הסת"ם בירושלים, שהסתופף בצלו של הרה"ק **החלקת יהושע מביאלה** זיע"א.

פתח ר' ישראל בהתרגשות, 'רבי מנדל, שליחות קדש בדי אליה, הט אוניו ושמע, הרה"ק הבית ישראל זיע"א שלחני אל מזרי ורבי הרה"ק **החלקת יהושע**

לצעק לה' שהוציאם ממצרים, מה הפרוש 'תפשו אמנות אבותיהם'.

אלא, הסביר רבי מתתיהו, ידעו היהודים היטב שהקדוש ברוך הוא יעזר להם, אחרי שהוציאם ממצרים והרבה אותות ומופתים, אף על פי כן התפללו, משום שתפסו אמנות אבותיהם בידיהם. (בית חוצק)

ה' ילחם לכם ואתם תחרטון (יד יד) **איר** תשכ"ז נחקק בדפי ההיסטוריה כתקופת ההמתנה לקראת מלחמת ששת הימים, כשהמתח והדאגה הרבה לקראת הבאות נסובים על פני כל יהודי באשר הוא, נאצר נשיא מצרים ימ"ש התרברב בנאומיו לכבש את כל ארץ ישראל, ולהשליף אל הים את כל יושביה רח"ל.

מדבורים למעשים, כחות מתגברים של הצבא המצרי רכזו בחצי האי סיני במגמה לדחוק את רגלי כחות האו"ם השוכנים שם, ולהחל במתקפה על ארץ ישראל. גם אשור נלוו עמם היו זרוע לבני לוט סלה, נשיא סוריה ומלך ירדן חברו אל נאצר, בכריתתם עמו ברית מלחמה.

ויציעקו בני ישראל אל ה' (יד י) **ברש"י,** תפשו אמנות אבותם, באברהם הוא אומר (בראשית יט כו) 'אל המקום אשר עמד שם', ביצחק (שם כד סג) 'לשוח בשדה', ביעקב (שם כח יא) 'ויפגע במקום'.

מדברנו היה החסיד המפלא **רבי מתתיהו מקוסובה** זצ"ל רבה של קוסובה וקוצק ותלמידם של הרה"ק **רבי יעקב יצחק מלובלין, רבי שמחה בונם מפרשיסחא, ורבי מנחם מנדל מקוצק** זיע"א, את הצעירים והותיקים הבאים במחצתו, להרבות בתפלה, והלא תמיד יש להתפלל.

משל לאיש שאהב את המלך בכל לבו ונפשו, אבל טרוד בעסקיו ובעניניו ואינו סר למלכו אלא בשעה שהוא זקוק לעזרה או לסעד, או בשעה שחקי המלכות מחיבים זאת, אמנם ידע האיש כי נאמן הוא למלך, אבל לא היה בידו האפשרות להזם את המקטרגים שטענו כי אין הוא מתפנה למלך אלא בשעה שהוא זקוק לו, או שהוא מקרח לעשות זאת.

פעם הוא מסביר, כתוב 'ויציעקו בני ישראל', מפרש רש"י, 'תפסו אמנות אבותיהם', הדברים תמוהים, בני ישראל היו בצרה גדולה, המצרים הקיפו אותם מפל עבר, מה היה עליהם לעשות מלבד

מביאלה זיע"א לאמור לו, "על מי הנכם נוטשים את העיר".

אותה תקופה תכנון הרבי מביאלה לנסע לבני ברק, לשהות במחצת בחורי החמד בישיבת חסידי ביאלה 'אור קדושים' שהוקמה באותם ימים על ידי בנו הרה"ק רבי דוד מתתיהו זיע"א, ולעקב אחר התעלותם בתורה ובעבודת ה'.

בשמע הרבי מביאלה את דברי הבית ישראל, נטל פסת ניר וכתב עליה את הפסוק (תהלים צד יד), 'כי לא יטש ה' עמו ונחלתו לא יעזב, ושלחה עמי אל הבית ישראל. בעל פה הוסיף ואמר לי למסר לו, כי בזכות תפלות הרבים נראה הרבה ישועות בקרוב.

חזרתי למעון קדשו של הבית ישראל, ומסרתי לו את הפתקא בכתב יד קדשו של הרבי מביאלה, בקראו התלהטו פניו כלפי אש ויצוני, "צריכים לעורר את ירושלים, לך לר' מנדל נפנר, ואמר לו שיעשה מה שצריכים לעשות".

עבור ר' מנדל היו דברי השליחות בבחינת "איו מזרזין אלא למזרזין", מיד נרתם למשימה ביתר שאת וביתר עז. כמרדכי בשעתו הלך וקבץ תינוקות של בית רבן, והיו צועקים ובוכין אחריו "טאטע, געוואלד, אבינו מלכנו קרע רע גזר דיננו, אבינו מלכנו עשה למען תינוקות של בית רבן".

נחפזו ובאו אמותיהם אחריהם לבית הפנסת מלאות פחד וחרדה מפני הרעה אשר צמחה בישראל, לפל לפני ה' להתפלל ולהתחנן לפניו על עמו, עמדו בתפלה אנשים נשים וטף, וזעקתם עלתה לשמים.

ימים ולילות רצופים, מג' באיר עד פרץ המלחמה, עמדו משמרות התהלים וקראו אל ה', ירושלים התעוררה בהתעוררות עצומה, מאות אנשים הצטופפו במשך כל שעות היממה בבית הפנסת המרכזי, 'ישועות יעקב', כשנחלי דמעה נגרים על דפי התהלים, וקולן של האנחות והבכיות נתערב ונשזר בפסוקי המזמורים. (עולמו של חסיד)

וירא ישראל את ה' הגדלה אשר עשה ה' במצרים וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו (יד לא)

ספר רבי יחיאל ממוש זצ"ל. יהודי שלעת זקנותו הסתמאו עיניו והיה לו צער

גדול, בא לפני הרה"ק **הבעל שם טוב** זיע"א והתלונן על צרתו, צוה עליו הבעל שם טוב "פתח ידך", והוא נתן ידו לתוף ידו, כמי שנותן איה דבר בתוף ידו של הסומא.

האמת שהבעל שם טוב לא הניח בידו מאומה, אף הוא צוה עליו שיחזיק את ידו קמוצה עד שיבא לביתו, שם יתן את אשר בידו לתוף מים ויבשלם, הוא עשה כף והתרפא, הגם שלא היה בידו כי אם האמונה בלבד. (סובץ אליהו)

וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו (יד לא) **עבר** הרה"ק **רבי ארון לייב מפרמישלאן** זיע"א סמוך לנהר גדול, ושמע אנשים מגחכים ואומרים, "כיצד יתכן שהתנא הקדוש רבי פינחס בן יאיר צוה על הנהר גינאי שיבקע, והמים נבקעו, דבר זה לא יתכן והוא בלתי אפשרי".

בשמעו זאת היטב חרה לו על אשר דברו, ואמר להם, "מדוע לא תאמינו כזאת, בואו ואראכם דוגמתו", פרש בפיו כלפי מעלה ואמר, "ה' אלקי עשה נא למען שמך הגדול, קדש את שמך בעולמך, וחלק מים אלו". ויהי אף גמר דברו, נבקעו המים ויהי לפלא, 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו'. (אבא לכולם)

אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי (טו ט)

ראש עירה נכרי הסיג גבול, וגזל חלק מגנתו של שכנו היהודי, היהודי תבעו למשפט, והלה נסה להוכיח בטענות שקר שהיהודי אינו צודק, המשפט נסחב במשך ארבע שנים, עד שההוצאות רוששו את היהודי.

פעמים רבות הזכיר היהודי לפני רבו הרה"ק **האהבת ישראל מויז'ניץ** זיע"א את מצוקתו, והוא הרגיעו שהסוף יהיה טוב, הענין העבר לבית הדין העליון, עמד להתקים משפט האחרון, ועל פי טענות הגוי היה היהודי צפוי להאסר למספר שנים בכלא.

בפעם הזו בא היהודי אל הרבי לשבת קדש, במוצאי שבת כשרצה להפרד, ספר כי בעוד יומים צריך להתקים המשפט, אמר לו הרבי, "מה יש לך למהר, השאר פה עד מחר", למחרת אחר תפלת שחרית נכנס היהודי עם פתקא, ובכה על מצבו החמור.

"מה אמר העורך דין", שאלו הרבי, "הוא אמר שאין עצה להפטר מבית האסורים, כי אם על ידי שאמות", השיב היהודי ופרץ בבכי, כשהוא מתאונן שעקב ההוצאות הרבות של המשפט שנמשך כמה שנים, הפסיד את כל רכושו ונעשה דל ורש.

הרגיעו הרבי שלא ידאג והתבטא, "הוא ישכב על מטת המות, ולך ישלמו את הכל", אחר צוהו שישאר במחצתו עד תפלת מנחה, לפני התפלה שוב נכנס היהודי להזכיר את צרתו, "אני מבטיח לך שהוא כבר איננו", השיבו הרבי ופטרו לשלום.

בהגיעו לביתו, בשרוהו כי באותו יום ראשון חנכו הנזרים בית תפלה שלהם וערכו חנגא, לראש העירה היה בן שהתחבר עם צעיר פשוט בנגוד לרצון בני המשפחה, בחנגא ההיא הסתובבו השנים בצותא, וראש העיר ובנו הגדול נגשו אל החבר וסלקוהו, מרב פעס וחמה לקח הצעיר סכין, ודקר את שניהם. העירה נעשתה כמרוקחה, ושמתם נהפכה לאבל.

כבר באותו ערב באה אשת ראש העיר והפקידה את תכשיטיה אצל שכנם היהודי, בחשש שעקב המהומה של הלוייה הם יגנבו מביתה. סוף דבר היא פיסה את היהודי, שלמה לו את הפסדו, וגם את המגרש החזירה במלואו. (מדות ישראל)

תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועה ידמו כאבן עד יעבר עמך ה' עד יעבר עם זו קניית (טו טו) **לפני** חמשים שנה כשהייתי אברך בכולל, היה לי חברותא בירושלים בשם ר' אברהם שולץ מגלנטא, עמו למדתי שעורים כסדרו, והוא ספר לי אז מה שבדידיה הוה עונדא.

בשנות מלחמת העולם הוא היה דר בעיר פרשבורג, באמצע המלחמה כאשר שלטו הרשעים בעיר, נכנסו הרשעים לביתו ולבית שכנו והוציא ארבעה יהודים בתוכם ר' אברהם, והוליתם עם שמירה של שני רשעים מזינים לפנייהם ושנים מאחריהם.

הם אלצו ללכת כבדת דרך עד בית החיים העתיק והישן של פרשבורג, מקום קבורת הרבנים והחתם סופר זיע"א, שם פקדו עליהם שיתחילו מיד לחפר את הקבר ולהוציא את גופו הקדוש והטהור מקברו, רחמנא לצלן.

ככל שפחדו היהודים מידי הרשעים, גברה עליהם פחד הקדשה, הם רעדו

אָחד כּפר לָחם שְׁלֹם, הָאֲמָלִים לֹא הָאֲמִינוּ לְמִשְׁמַע אֲזָנָם, אֲבָל בְּהִגִּיעַם רָאוּ שְׂאֵכּוֹ מִחֻלְקִים כּפר שְׁלֹם לְכָל יְהוּדִי.

העֲלָה לְחֻלְקָה הַמְּזִיזָה הִיְתָה נְעוּצָה בְּהוֹדְעָה שֶׁהִגִּיעָה מֵאֲחֵר יוֹתֵר, לְפִיָּה לְמַחֲרָת בְּבִקֹּר יוֹצְאִים כָּל יוֹשְׁבֵי הַמַּחֲנֶה לְמַסַּע רִגְלֵי מִפְּרָךְ בְּנֵי שְׁלוֹשָׁה יָמִים, כּפר הִלָּחֵם מִיַּעֲדָת לְכָל הַמַּסַּע.

לְמִרוֹת שְׁלִיל שֶׁבַת כְּבָר הִיָּה בְּפִתּוֹ, אִישׁ לֹא רָצָה לְנַגֵּעַ בְּכֹר הַלָּחֵם, הַכֹּל הֶעֱדִיפוּ לְשִׁמּוֹר אֶת הַמְּזוֹן לִיְמֵי הַמַּסַּע הַמִּפְּרָךְ, וְכִי רַבִּי דָּוִד לִיב שְׂמַח עַל כָּךְ שֶׁנִּתְּנָה לוֹ הַזְּמַנּוֹת לְכַבֵּד אֶת הַשֶּׁבֶת וּלְעַנְּנָהּ, וּלְקַיֵּם מִצְוֹת סְעוּדוֹת שֶׁבַת.

מֵאֲחֵר וְהִרְגִישׁ שְׂאִין הוּא יָכוֹל לְמַעַט בְּעֵנֶג שֶׁבַת וּכְבוֹדָהּ, אֶפְלוּ בְּמַחֲרֵי שֶׁל צְעֵדָת רַעֲב, הוּא אֶכֶל וְשִׁבַּע כְּדָבָעִי מִכּוֹר הַלָּחֵם שֶׁקִּבַּל. כָּךְ בְּסְעוּדַת לַיִל שֶׁבַת וְכָךְ בְּסְעוּדַת הַיּוֹם, וְאִף הַשְּׂאִיר לוֹ כְּזֵית לְסְעוּדָה שְׁלִישִׁית.

בְּצִהָרֵי יוֹם הַשֶּׁבֶת הַכְּרִיזוּ לְפִתַּע הַגְּרָמָנִים שֶׁתִּכְנִית הַמַּסַּע מִתְּבַטֵּלָה, וְהֵם דוֹרְשִׁים מִכָּל מִי שֶׁקִּבַּל אֶת הַלָּחֵם וְלֹא אֶכְלוּ עֲדֵיו, לְהַשִּׁיבוּ מִזֵּידִית לְמַפְקְדַת הַמַּחֲנֶה, וְכִי לְרַבִּי דָּוִד לִיב שְׁוֹרֶץ שֶׁכְּבָר אֶכֶל אֶת הַלָּחֵם, לֹא הִיָּה מֵהַלְחָזִיר, הוּא כְּבָר נִצַּל אֶת הַלָּחֵם לְסְעוּדוֹת הַשֶּׁבֶת. (לְקִרְאָת שֶׁבַת)

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה כֹּתֵב זֹאת זָכְרוֹן בְּסֵפֶר וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ בִּי מַחֲהָ אֶת זֵכְרֵי עֲמָלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם (יז יד)

בַּעֲתָ שֶׁבִּקֹּר הַרְהִ"ק הַבַּיִת יִשְׂרָאֵל זִיע"א בְּבֵית הַחֲסִיד הַיִּשְׁיֵשׁ רַבִּי יִשְׂרָאֵל קָה"ה אֲרַאטִין זִיע"א, בְּמַעוֹנוּ בְּשִׁכּוֹנַת בֵּית וְגוֹ, דָּבָר הַרְבִּי מַעֲנִין הַתְּקַשְׁרוֹת לְצַדִּיק, שֵׁישׁ הַסְּבוּרִים בְּטַעוֹת כִּי דִי בְּלִמּוּד מִתּוֹךְ סִפְרִים, אִךְ הָאָמֶת שֶׁצָּרִיךְ לְקַבֵּל מִרְבוּ בְּחַיִּים, פֶּה אֵל פֶּה דְּוָקָא.

הַדָּבָר מְרַמֵּז בְּפִסּוּק 'כֹּתֵב זֹאת זָכְרוֹן בְּסֵפֶר', אִךְ אִף עַל פִּי נְחוּץ עֲדִין גַּם שִׁיחָה, 'וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ', שֶׁהַצַּדִּיק יוֹרֵהוּ מִדַּת הַשְּׁפִלוּת.

עוֹד בָּאֵר בְּמֵאֲמַר הַכְּתוּב 'וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִּיהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הַלָּחֵם בְּעַמְלֶק מִחֵר', מִדּוּעַ מִסֵּר מֹשֶׁה רַבְּנוּ אֶת הַמַּלְחָמָה לִיהוֹשֻׁעַ וְלֹא עָשָׂה בְּעַצְמוֹ, אַחֵר שָׂרָאָה מֹשֶׁה רַבְּנוּ כִּי זֶה תִּהְיֶה מַלְחָמָה לְדוֹר דוֹר, הַעֲבִיר אוֹתָהּ כְּבָר מַעֲכָשׁוּ לִיהוֹשֻׁעַ, שֶׁעֲתִיד לְהַמְשִׁיךְ וּלְהַנְהִיג אַחֲרָיו אֶת הַדּוֹר הַבָּא. (פֶּאֶר יִשְׂרָאֵל)

אִם כָּךְ אִיךָ יִתְכַּן שְׂאִין מִמֶּנּוּ חֲדוּשֵׁי תוֹרָה", תָּמָה הֵרֵב מִפּוֹנוּבִיז', עָנְהוּ הַרְבִּי, "אִין זֶה הַעֲקוֹר, וְכִי מִי שֶׁכְּבָר כּוֹתֵב חֲדוּשֵׁי תוֹרָה, מְבַטֵּחַ שֶׁיִּשְׂאֵר מֵהֶם זָכָר".

דְּבָרִים אֵלוּ שֶׁיִּצְאוּ מִפִּי הַרְבִּי הִיוּ כְּשִׁנְיָה הַיּוֹצֵאת מִלִּפְנֵי הַשְּׁלִיט, שְׁעוֹת אַחְדוֹת אַחֵר שֶׁנִּפְרְדוּ אִישׁ מֵרַעְהוּ פְּרָצָה לְפִתַּע דְּלָקָה בְּבֵית הַמְּרָא דְאַתְרָא, וְכִלְתָּהּ אֶת כָּל חֲדוּשֵׁיו שֶׁהִיוּ סְדוּרִים בְּמִדְפָּיִם. בַּעֲתָ שֶׁהִיָּה רַבִּי רַפָּאֵל דָּוִד מְסִים לְסִפְרָא, אָמַר כִּי רַבּוּ רַבִּי אֲלֵיעָזָר יְהוּדָה הִיָּה מִזִּיל דְּמַעוֹת, כְּשֶׁסִּפֵּר אֶת הַמַּעֲשֶׂה. (מַחֲלַתְנוּ ע"פ זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם)

וַיֹּאמֶר אִם שְׂמוּעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֲלֵקֶיךָ וְהִיָּטֵר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהִאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקֵּי כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׂים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפָּאֵךְ (טו כו)

בְּנוֹ שֶׁל רַאשׁ יְשִׁיבַת פּוֹרַת יוֹסֵף רַבִּי עֲזָרָא עֲטִיָּה זצ"ל, חָלָה בְּמַחֲלָה אֲנוּשָׁה, וְהָרופֵּאִים נִלְאוּ לְמַצָּא לוֹ תְּרוּפָה. חֲמוּ טַפְס מְאֹד וְהִגִּיעַ עַד יוֹתֵר מֵאֲרַבְעִים וְשִׁתִּים מַעְלוֹת, וְהִיָּה נִתּוֹן בֵּין חַיִּים לְמוֹת. **שְׁעוֹת** אֲרֻכּוֹת עֲמַד הֵרֵב עֲטִיָּה וְהַתְּפַלֵּל עַל בְּנוֹ מִקִּירוֹת לְבוֹ בְּבִכּוּת וּבְתַחֲנוּנִים, עַד שֶׁנִּרְדַּם, בְּשִׁנְתוֹ הַתְּגַלָּה אֵלָיו הַמַּהֲרָש"א זצ"ל וְאָמַר, "דַּע לָךְ שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁהִנֵּךְ דְּבוּק בְּתוֹרָתִי, וְעַמְלַל עַל כָּל מַלְאָה וּמַלְאָה בְּפִרוּשֵׁי לְמַסְכָּחוֹת הַש"ס, מְבַטֵּיחֵנִי לָךְ שֶׁאֲתַפְּלֵל עַל בְּנֵךְ לְפָנָי הַקְּב"ה, כִּדִּי שֶׁתּוֹכֵל לְהַמְשִׁיךְ וּלְלַמֵּד מִתּוֹךְ שְׁלוֹת הַנֶּפֶשׁ.

זֶה לָךְ הָאוֹת שֶׁדְּבָרֵי כְּנִים, כְּאֲשֶׁר תִּתְעוֹרֵר מִשְׁנֵתְךָ, תִּמְצָא שְׁחֲמוּ שֶׁל בְּנֵךְ יֵרֵד לְשִׁלוּשִׁים וְשִׁבַּע מַעְלוֹת", אֶכֶן כָּךְ הִיָּה, וְהַחֲלוּהָ הַחֲלִים מִחֲלִיו לְחֻלוּטִין. (מַסְנַת הַחֲלֻמוֹת)

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲנִלְהוּ הַיּוֹם כִּי שֶׁבַת הַיּוֹם לַה' הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֵהוּ בַשָּׂדֶה (טז כה)

אִימִי הַשׁוּאָה וּמוֹרָאוּתֶיהָ עֲבָרוּ עַל רַאשׁוֹ שֶׁל אִישׁ הַצְּדָקָה וְהַחֲסִיד הַיְדוּעַ, רַבִּי דָּוִד לִיב שְׁוֹרֶץ זצ"ל, אוֹלָם לְכָל אֲרֹךְ הַדֶּרֶךְ הַקְּשָׁה וְהַמְּסָרְתָה, הַפְּגִין אֲמִיצוֹת רוּחַ יְהוּדִית בְּכָל הַעֲנָנִים, בְּמִיחָד בְּשִׁמְרֶיהָ קַפְדָּנִית עַל כָּל דִּינֵי שֶׁבַת.

בְּשִׁנִּים אֵלוּ הוּבַל רַבִּי דָּוִד לִיב לְמַחֲנֶה קֶשֶׁה בְּמִיחָד, שֶׁמִּפְּקָדָיו הַצִּדִּיקוֹ לְיְהוּדִים בְּצוּרָה מִפְּרָזָת. בְּשְׁעוֹת אַחֵר הַצְּהָרִים שֶׁל יוֹם שֵׁשִׁי, הַצְּטוּוּ הַיְהוּדִים לְהִגִּיעַ לְמִרְכָּז הַמַּחֲנֶה שֵׁם יַחֲלָקוּ לְכָל

לְעִשׂוֹת כְּזֹאת לְקַבֵּר אִישׁ אֶלְקִים, לֹא יָכְלוּ לְהַרִים אֶת כְּלֵי הַחִפְיָה, וְעַמְדוּ כְּאֲבָנִים דּוֹמָמוֹת.

הַרְשָׁעִים שֶׁכָּעָסוּ עַל הַחֲצִפָּה הַנוֹרָאָה שְׂאִין שׁוֹמְעִים וְאִינָם מִצִּיִּתִּים לָהֶם, הַתְּחִילוּ לְצַעֵק כִּי אִם לֹא יַעֲשׂוּ כְּדַבְרֵיהֶם מְרָה תִּהְיֶה אַחֲרֵיהֶם, אִם עַד שִׁמְנוּ אַחַת שְׁתִּים וְשִׁלֵּשׁ לֹא יִתְחִילוּ הַיְהוּדִים בְּמִלְאָכָה, יִירוּ עֲלֵיהֶם לְמוֹת.

בְּרַב פָּחַד לְקַח אַחַד הָאֲמָלִים אֶת הָאֵת לְהַתְּחִיל לְחַפֵּר, אִךְ בְּאוֹתוֹ רָגַע נִפְל פָּחַד וְאִימָה עַל הַרְשָׁעִים, הֵם הִפִּילוּ רוּבֵיהֶם אֲרָצָה וְהַתְּחִילוּ לְנוֹס בְּפָחַד וּמוֹרָא גְדוֹל, וְהַיְהוּדִים הִלְכוּ לְבֵיתָם לְשִׁלוֹם. (אוֹצְרוֹת הַסּוֹפֵר)

וַיֹּאמֶר אִם שְׂמוּעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֲלֵקֶיךָ וְהִיָּטֵר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהִאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקֵּי כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׂים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפָּאֵךְ (טו כו)

סִפְרָא רַבִּי רַפָּאֵל דָּוִד אוֹיְעֵרְבָאָךְ זצ"ל, סִפּוֹר שֶׁשְׁמַע מִפִּי מוֹרוֹ וְרַבּוּ רַבִּי אֲלֵיעָזָר יְהוּדָה פִּינְקֵל זצ"ל רַאשׁ יְשִׁיבַת מִיר. בְּאִישׁוֹן לִילָה נִקְלְעוּ הַרְה"ק רַבִּי מֵאִיר יְחִיאֵל הַלּוֹי מֵאוֹסְטְרוּוֹנָא זִיע"א וּמִשְׁמָשׁוּ לְעִירָה פּוֹנוּבִיז', בֵּה נִאֲלָצוּ לְהַשְׂאֵר לְלִינַת לִילָה עַקֵּב הַשְּׁעָה הַמֵּאֲחֲרָת.

אוֹתָהּ שְׁעָה כְּבָר הִיוּ בְּתֵי הַעִיר חֲשׂוּכִים, מְלַכְּד בֵּית הַמְּרָא דְאַתְרָא רַבִּי אֵיזְקֵל מִפּוֹנוּבִיז זצ"ל שֶׁעָסַק בְּתוֹרָה. הַמְּשַׁמֵּשׁ דָּפַק וּבִקֵּשׁ מִחִילָה כִּי הַרְבִּי מֵאוֹסְטְרוּוֹנָא מִפּוֹלִין זְקוּק לְמִקוֹם לִינָה, וְהֵרֵב נַעֲנָה בְּשִׁמְחָה וְקִבַּל אֶת הַרְבִּי בְּכָבוֹד רַב.

חֲטָב רַבִּי אֵיזְקֵל בְּאִיזָה נוֹשֵׂא יְשׁוּחַח עִם אוֹרְחוֹ, הָרִי מִן הַסֵּתֶם אוֹתוֹ רַבִּי מִפּוֹלִין אִינוּ יוֹדַע לְלַמֵּד וְהוּא חֲשַׁשׁ מִלְּבִישׁוֹ חֲלִילָה, עַל כֵּן פָּתַח בְּדַבַּר תּוֹרָה עַל פְּרִשְׁת הַשְּׁבוּעַ, בְּדֶרֶךְ דְּרָשׁ.

רַק סִים הֵרֵב דְּבָרָיו, וּמִיָּד פָּתַח הַרְבִּי פִּיו בְּחֻקְמָה וְהִבִּיא רְאִיוֹת מִבְּבִלִי יְרוּשָׁלַיִם סִפְרָא וְסִפְרֵי הַתּוֹמְכוֹת בְּפִרוּשׁוֹ שֶׁל הַמְּרָא דְאַתְרָא, בְּעוֹד הֵרֵב מִבֵּיט מִשְׁתוּמֵם וְאִינוּ מֵאֲמִין לְמִשְׁמַע אֲזִנָּיו.

כָּל אוֹתוֹ לִילָה יָשְׁבוּ שְׁנֵי הַגְּדוֹלִים וְשׁוּחַחוּ בְּדַבְרֵי תוֹרָה, בְּסוּף לֹא הִצְלִיחַ הַרְבִּי לְהַתְּאֲפֵק וְשָׂאֵל אֶת הַרְבִּי, "אִמַּר לִי מֵר, הֵאֵם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִיע"א יָדַע לְלַמֵּד", הַשִּׁיב הַרְבִּי, "וְכִי מֵה אֲתֵם חוֹשְׁבִים, שֶׁמִּשְׁמָיִם מְמַנִּים לְמִנְהִיג עַל הַעֲדָה אָדָם שְׂאִינוּ תִלְמִיד חֻקִּים".

פרשת בשלח

אמירת תהלים

על חלון חדרו של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א בביתו נאווה קודש היו מונחים כמה ספרי קודש מיוחדים אותם קיבל כתשורה מאת זקנו הגדול הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א. בין הספרים היה גם ספר תהלים שמלפנים היה שייך להרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א, בעל 'נועם אלימלך', ואת ספר התהלים הזה ביכר רבי יהושע להעניק לנכדו, רבי אהרן קדוש ה', אותו הועיד לגדולות ולנצורות.

משהגיעה מתנה חשובה זו לידי של רבי אהרן עשה אביו, הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א, לעצמו מנהג של קבע: בכל עת ועידן בו היה נזקק לקרוע שערי שמים ולפעול ישועות ורחמים, אם בשעת צרה וגזירות רעות רח"ל ואם בשעה שהיה עליו לעסוק בשתדלנות בענייני הכלל, היה מבקש מבנו רבי אהרן את התהלים הקדוש והיה מתפלל בו, בבחינת 'מקום שהתפלל בו אבותי ורבותי', כדי לעורר את זכות הצדיקים הראשונים שקראו בספר זה, ולבקשם שיתייצבו לפני כסא הכבוד ויעוררו רחמים וחסדים על כלל ישראל.

אחת הפעמים בהם ביקש הרה"ק מהרי"ד מבנו את ספר התהלים המיוחד היה בשעה שיצאה הגזירה מהשלטונות כי כל הרבנים היושבים על כסא הרבנות מחויבים לדעת את שפת המדינה על בוריה יחד עם עוד שאר חכמות חיצוניות והשכלה כללית.

האמת שהשלטונות לא עסקו בעניין זה מעצמם, כי ידיעתם או אי ידיעתם של הרבנים את שפת המדינה לא הייתה בראש מעייניהם, וכי מה יתן ומה יוסיף להם אם רב יהודי זה החרד לדבר השם ידע שפה זרה או שכלל לא יבין אותה. כל מה שעסקו השלטונות בעניין לא היה אלא בשל המשכילים הרשעים, המה כשועלים קטנים ביקשו לחבל בכרם היהדות. מהרסיין ומחריביין ממך יצאו, ודווקא אותם יהודים שירדו מהדרך היו אלה שהסיתו את השלטונות והדיחו אותם לגזור את הגזירות הללו.

מלבד רצונם להרס ולשבר את חומות היהדות, ראו המשכילים בגזירות אלו מעין פתח דרכו יוכלו להשתלט על הקהילות היהודיות בערים ובכפרים. הם ידעו היטב כי הרבנים לא ילמדו את שפת המדינה, ואם לפי החוק יאסר עליהם לכהן ברבנות, הרי שבכך תפתח בפניהם הדרך למנות על מקומם 'רבנים מטעם' פוקרים

וקלי דעת אשר יעשו ככל העולה על ליבם ויחריבו את עולם התורה חלילה.

כשעמדה גזירה נוראה זו לצאת לפועל התגבר מהרי"ד כאריה דבי עילאי והחליט כי היה לא תהיה. המשכילים לא ינעצו את צפרנם הטמאה בנפשנו ובנפש היהדות הנאמנה. הוא עצמו יסע אל העיר למברג היא לבוב, שם ישתדל אצל מושל העיר שיבטל את הגזירה הקשה ויחדל להתערב בכל ענייני הרבנות המתנהלת כדת משה וישראל.

הזמין מהרי"ד אליו את העסקן הנודע, איש האשכולות ורב הפעלים, הגאון רבי אברהם חיים דוד שרייבר (סופר), שכינה כנשיא הכולל 'ח'בת ירושלים', כדי שיסע יחד עמו ללמברג ללחום את מלחמות השם. רבי אברהם חיים דוד היה בן אחר בן להכתב סופר ואביו החתם סופר, והיה נצר להגאון רבי עקיבא איגר, חותנו של החתם סופר.

בטרם צאתם לדרך פנה מהרי"ד לבית בנו מהר"א וביקש ממנו את ספר התהלים המיוחד כדי שיהיה בידו להתפלל בו בכל משך זמן המסע ללמברג. ואכן במשך הזמן של המסע היה מהרי"ד שקוע מאוד בספר התהלים, ולא עסק, כמתבקש, עם רבי אברהם חיים שרייבר בתכנון צעדי הפעולה שלהם בלמברג.

משחלף הזמן ורבי אברהם חיים שרייבר ראה כי אין מהרי"ד פונה לדבר עימו בענייני הנסיעה, פתח הוא מצידו ושאל: הלא נוסעים אנחנו ללמברג להשתדל אצל המושל, ילמדנו רבינו: מה בדעתו הקדושה לומר למושל על מנת שיבטל את הגזירה. שתק מהרי"ד והצביע על ספר התהלים הקדוש שבידו ואמר לו קצרות: נאמר תהלים!

כשהגיעו מהרי"ד ורבי אברהם חיים שרייבר לארמונו המפואר של המושל בלמברג, ראו לנגד עיניהם את אחד מראשי המשכילים בלמברג, שמעלקא הורביץ, יורד במדרגות מולם. המשמעות של הדבר הייתה ברורה להם: זה עתה סיים שמעלקא הורביץ את פגישתו עם המושל, כשבמהלכה עסק בשידול המושל לעמוד איתן בגזירה הרעה. שמעלקא הורביץ שהיה בעל שפה חלקלקה וחנפן מומחה חיזק את המושל לעמוד בעקשנות מול הנסיונות של החרדים לבטל את הגזירה.

בראות שמעלקא הורביץ את מהרי"ד ואת רבי אברהם חיים שרייבר נצבים מולו, מבקשים לעלות אל המושל, קרא נגדם בזלזול ובהתנשאות: הנה אתם עולים אל המושל כדי לפעול לביטול הגזירה, אך דעו כי הדבר

לא יעלה בידכם. הגזירה נגזרה ואין ממנה דרך חזור. זה עתה יורד אני מהמושל והוא הבטיח לי נחרצות כי הגזירה מוחלטת ואין מי שיוכל למנוע אותה מלהתבצע.

מהרי"ד ששמע את דברי הגסות של שמעלקא הורביץ, נענה ואמר לו בתקיפות: אכן כך בדיוק: אנחנו עולים ואתה יורד.

בשעה שנכנסו מהרי"ד ורבי אברהם חיים שרייבר למשרדו של המושל ושטחו את בקשתם, בשם כלל היהדות החרדית, לבטל את הגזירה הקשה על הרבנים, החל המושל להתווכח איתם, כשדבריהם של המשכילים מדברים מתוך גרונו. המושל נאחז בטענה שהודה כי שמע אותה מהמשכילים: הלוא הגיוני הוא שהרבנים ידעו את שפת המדינה וכך יוכלו להבין את השאלות אותם ישאלו מאנשים שאינם יודעים לשון הקודש, וכך יוכלו להשיב להם בשפתם? והלוא בדיוק כפי שהרבנים יודעים את חכמת התורה, בוודאי ראוי שידעו גם את שאר החכמות החיצוניות?

פתח מהרי"ד פיו במשל ואמר למושל: הלוא במסגרת תפקידך, מושל למברג, עליך לדאוג לרווחתם העירונית של בני המדינה, כשבין השאר אתה מופקד על סלילת הכבישים והכנת המסילות עליהם ינועו הרכבות הנוסעות ממקום למקום. עתה, אם קבלת החלטה להכין קו רכבות חדש בין למברג שתחבר אותה עם אחת הערים הגדולות, בוודאי תזמן לשיבות עבודה בלשכתך את המומחים לסלילת מסילות ברזל ותביא את בעלי הנסיון בבניית קרונות וקטרים ובהנעתם על המסילות. אילו יבוא ללשכתך חייט או סנדלר, ואפילו צייר מומחה או נגר אמן, ויבקש לחוות את דעתו על הרכבת, הלוא תראה לו את הדלת החוצה, כשתסביר לו כי כל אדם ואדם צריך לעסוק בעניינים בהם הוא מכיר ויודע, וגם פרופסור מומחה ברפואה אין לו לומר דעה בענייני רכבות או בנושאים בהם אין לו ידיעה.

הוא הדין וכך הוא הדבר, המשיך מהרי"ד והטעים באזני מושל למברג, בעניין הגזירה החדשה העוסקת בענייני הרבנים והתורה. כשעוסקים בדברים כאלה מהראוי להתייעץ עם רבנים גדולים וגדולי הדור, ולא עם אנשים קלי דעת כמו שמעלקא הורביץ. וכי איזו הבנה יש לפורקי עול תורה ומצוות במעמדם של רבנים המורים תורה ומצוות.

המושל, בשומעו את המשל הקולע אל המטרה, נותר נבוך בהחלט. דבריו המחוכמים הותירו את המושל ללא מענה מתאים. הוא

שתק למשך דקה ארוכה, אך לאחר מכן התעשת ואמר: צר לי, אך לכל זה אין קשר עם הגזירה, לפי שהיא כבר נחתמה ונחלקה, ואין ממנה דרך חזרה.

מהרי"ד לא הגיב לדברי המושל אלא עבר לדון בעניינים אחרים שעמדו על הפרק באותם ימים. השיחה התגלגלה לכאן ולכאן, כאשר תוך כדי הדברים התעניין המושל ושאל את המהרי"ד מי הוא האיש שהגיע יחד עמו למפגש? מהרי"ד, שנראה היה כאילו ממתין לשאלה זו, פתח והציג את רבי אברהם חיים שרייבר כאיש נעלה ונכבד, ואף הוסיף וציין כי הוא נין של הגאון הנודע רבי עקיבא אייגר, רבה של פוזנא.

לעצמו חשב רבי אברהם חיים: מפני מה בחר מהרי"ד להציגו כנכדו של רבי עקיבא אייגר ולא כנכדו של החתם סופר ששמו היה נודע בשערים ונישא בפי כל, יהודים וגויים, לשם ולתהילה?! אולם כמובן שליבא לפומא לא גליא ורבי אברהם חיים לא אמר ולא כלום.

להפתעת רבי אברהם חיים התברר לו תיכף ומיד כי המושל דווקא מכיר היטב את שמו ושמעו של רבי עקיבא אייגר. המושל החל לספר את המקובל במשפחתו אודות הגאון רבי עקיבא אייגר: זקני נתבע פעם למשפט על עניין חמור, בו הוא היה חף מפשע אלא שגברה ידם של המקטרגים וכמעט שנגמר דינו לחובה. השופטים שכבר החלו לדון בעניין השתכנעו באשמת זקני ונטו לגזור עליו עונש חמור.

זקני היה אובד עצות לנוכח הטרגדיה אליה נקלע שלא באשמתו, ולא ידע כיצד יכלכל את צעדיו כדי להינצל מגזר הדין הקשה. היה לו לזקני ידיד יהודי שהשתתף בצערו ונתן לו עצה טובה והגונה: סע לפוזנא, אל רבם של היהודים, רבי עקיבא אייגר, ספר לו בפרוטרוט את העלילה שהעלילו עליך ובקש את ברכתו להינצל ממבקשי רעתך. דע כי איש אלוקים הוא ובעל מופת, ובוודאי אם יעתר לבקשתך ויברכך, תצא מהמשפט זכאי וחף מפשע.

בצר לו, ומחוסר ברירה אחרת, נסע זקני לפוזנא, שם פגש את רבי עקיבא אייגר וביקש את ברכתו. ואכן, רבי עקיבא אייגר האציל לו את ברכתו בתנאי כפול ומשולש שיתחייב לו תמיד להגן על היהודים ולעשות ככל שביכולתו כדי להטיב איתם.

ברכתו של הגאון רבי עקיבא אייגר הועילה להפליא: כשזקני שב לעירו והמשפט חזר להתנהל במטרה לקבוע סופית את גזר הדין, התהפכה לפתע דעתם של השופטים והם שינו את טעמם מהקצה אל הקצה. הם חזרו והזמינו את העדים המפלילים לחקירה צולבת וגילו בדבריהם סתירות מהותיות. הם גם חזרו ובדקו בחקירות ודרישות את כל הנתונים שהיו

בידיהם, וגילו כי האמת איננה כפי שחשבו תחילה. סוף דבר, שלתדהמת כולם, השופטים נמנו וגמרו פה אחד כי יש לזכותו בדיון.

משסיים המושל את סיפורו המשפחתי בהתרגשות רבה, נענה הרה"ק מהרי"ד ואמר תיכף ומיד: ישמעו אזניך מה שפיך מדבר, כי הנה מגיד אתה בעצמך שגם לאחר שכבר נחרץ הגורל ונראה כי לא ניתן יותר לשנות את הקביעה, עדיין יש ללכת אחרי האמת והצדק ולהפכו מהקצה אל הקצה. אם כך, ראוי שגם אתה תעשה כך, ותבטל את הגזירה הבלתי צודקת שהוטלה על רבני ישראל.

נפעם המושל מתושייתו של מהרי"ד והכריז בקול: רבי, נצחתי! ואכן כך היה: המושל עסק בעניין והביא לביטולה המוחלט של הגזירה. לא זו אף זו, הוא זימן למשרדו את שמעלקא הורביץ ונזף בו נמרצות על שהוליך אותו שולל: הנה אתה חוזר ואומר לי שוב ושוב שהחסידיים ורבותיהם הם אנשים פתאים וסכלים, והנה ראיתי בעיני את מנהיגם הגדול והוא איש חכם ובר לבב, נבון ופיקח ביותר.

מני אותו היום והלאה נסגרו דלתות ביתו של מושל למברג בפני שמעלקא הורביץ ובני חבורתו המשכילים. קרנם ירדה מטה מטה והמושל בז להם עד שכמעט ולא הסכים לפגוש בהם יותר. כך אכן פעלו פרקי התהלים והביאו את הישועה הפלאית ליהודים.

חלפו שנים, לילה אחד נראה כלב גדול בחצרו של הרה"ק מהרי"ד בבעלזא. מהרי"ד קרא למשמש בקודש והורה לו לגרש את הכלב מהחצר, שכן כלב זה מפריע לו. המשמש עשה כדברי הרבי, ובבוקר הוא שאל את הרבי שיפרש לו טיבו של כלב זה. נענה מהרי"ד ואמר: דע לך כי כלב זה היה בו את נשמתו של שמעלקא הורביץ שבא לבקש לעצמו תיקון. שמא תשאל: מה זכה שמעלקא שיכול היה לבוא לכאן אחר מותו, אין זה אלא בשל כך שבילדותו לקח אותו סבו לבעלזא, אל הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א, וזכות זו שהסתופף בצל קדשו היא שעמדה לו.

על הפסוק (שמות טז ד): **וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲנִי מְמַטֵּיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וַלְקָטוּ דָבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנֹסְנוּ הַלֶּלֶךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא**, פירש הרה"ק רבי שרגא יאיר מביאליברזיג זיע"א, בספרו 'ארון עדות', בהקדם יסוד גדול: הטעם שהוליך הקב"ה את ישראל במדבר וכלכלם במן, זה היה כדי להרגילם באמונה ובטחון. כי בהיותם במדבר שממה, מקום אין זרע וקציר, ידעו היטב שכל חריצות שבעולם לא יועיל להם

להשגת מזונם, והיו מוכרחים לישא בכל יום עיניהם השמימה בתפלה ותחנונים להשי"ת שיזמין להם פרנסה היום באורח פלא חוץ לדרך הטבע, כמו שאומר הכתוב כאן: 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים', פירוש, ממה שתצפו לשמים, וזהו 'ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו' - 'דבר' היינו דיבורי תפלה, ולכן ה' פעמים 'דבר' הוא בגימטריא ב' פעמים 'תפלה', הכוונה שבכל יום ויום ילקטו את אשר ימשיכו בתפילתם, ועל ידי זה הורגלו ממילא להאמין בהשם יתברך ולבטוח בו.

לאחר שמאריך בעניין, ממשיך בעל 'ארון עדות' וכותב: וידוע שענין המן נוהג גם עתה, כמו שנאמר 'קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני ה' למשמרת לדורותיכם', לרמז שענין השפעת המן ישאר לדורות עולם, כי כמו שהמן ירד דרך נסיי בלי כל עזר וסעד מפאת האדם, כן יורד גם עתה שפעת מזוני מלעילא באורח פלא, אלא שאי אפשר לקבלו רק על ידי אמונה שיאמין שאין השתדלות האדם עושה שום פעולה כלל בענין הפרנסה, ורק השם יתברך לבדו הוא הזן ומפרנס לכל ומכין מזון לכל בריותיו.

ולכן ב' פעמים 'לחם מן השמים' הוא בגימטריא 'תורה תפלה' שהם הנסיון והבחינה על מדת בטחון... כי עיקר ביטול תורה ותפלה בא מדאגת מחר שאדם ירא ודואג שלא יהיה לו לאחר זמן, ומחמת זה ירדוף תמיד לאסוף ולקבץ הון שיהיה בטוח על העתיד ואין לו פנאי לתורה ולתפלה, אבל המאמין שפרנסה היא בידו של הקב"ה ואין פעולות האדם מועילות כלום, הוא בוטח בהשי"ת שיזמין לו את פרנסתו מדי יום ביומו ואינו דואג על העתיד, דמאן דיהיב חיי יהיב מזוני וממילא אינו טרוד בעסקיו ויכול לעסוק בתורה ותפלה.

והיינו שבא הרמז של תורה ותפלה במלות 'לחם מן השמים', כי על ידי שמאמין שהלחם הוא מן השמים עוסק בתורה ותפלה, ועל ידי שעוסקין בתורה ותפלה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, דאחד תלוי בחבירו.

וזהו שמסיים 'ויצאו העם ולקטו דָבָר יום ביומו', דָבָר היינו דבורי תורה ותפלה, שבזכות תורה ותפלה ימצאו פרנסתם מדי יום ביומו ומה שזרעו בדבורם בכל יום זאת ילקטו, והבן. ומי שאינו יודע לעסוק בתורה יעסוק באמירת תהלים בכל יום, וימשיך גם בזה את פרנסתו כמו בתורה והרמז 'מן השמים' בגימטריא 'תהלים', שגם בזכות אמירת תהלים הנני ממטיר לכם לחם מן השמים כי עיקר הוא הנסיון, ואין נפקא מיניה אם עוסקין בתורה או באמירת תהלים, ובלבד שיבטחו בהשי"ת ויפנו מעסקיהם לדברים שבקדושה, ובזכות זה ירד השפע באורח מישור אל ישראל.

מִלִּין יְקִירִין וְהַדְּוֹשִׁים נִפְלְאִים מְלֻקֵּט
מִדְּבָרֹת קִדְשׁוֹ וְתוֹרָתוֹ שֶׁל
רַבִּי הוּד הַיְיָ אֱמִיחֶזְרָא שְׁלִיט"א

מִי־הֵיאָה

חֲזֵה־פָא

חֲזֵה־פָא דְאִזְרֵי־תָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

שִׁירָה - בַּעַת הָאָרֶת הַנִּשְׁמָה

שִׁמְךָ מִלְכָנוּ עַל אַחַת מֵאַלְפֵי אַלְפֵי אַלְפֵי וְרַבִּי רַבְּבוֹת פְּעָמִים, הַטּוֹבוֹת נְסִים וְנִפְלְאוֹת שְׁעִית עִם אַבוֹתֵינוּ וְעַמָּנוּ, מוֹכַח מִזֶּה שֶׁהַשְּׁבָחִים שֶׁלָנוּ אֵינָם מִסְפִּיקִים לְשִׁבַּח לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּיּוֹן שֶׁכָּל שְׁבַח יִמְעִיט מֵעֲרֹכּוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֵילּוּ בְּהַמְשָׁךְ אֲנוּ סוֹתְרִים אֶת עֲצָמֵינוּ כְּשֶׁאֹמְרִים 'עַל כֵּן אַבְרָם שִׁפְלַגְתָּ בְּנוֹ, וְרוּחַ וְנִשְׁמָה שֶׁנִּפְחַת בְּאַפֵּינוּ, וְלִשׁוֹן אֲשֶׁר שָׁמַת בְּפִינוּ, הֵן הֵם יוֹדוּ וְיִבְרְכוּ וְיִשְׁבַּחוּ וְיִפְאַרוּ וְיִשׁוֹרְרוּ וְיִרְוּמָמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיִמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מִלְכָנוּ תְּמִיד', מִשְׁמַע מִזֶּה שֶׁהַשְּׁבָחִים שֶׁלָנוּ כֵּן יִסְפִּיקוּ לְשִׁבַּח לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אוֹלַם בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נֹרְאָה לְתַרְץ בְּפִשְׁיֹת כְּשֶׁנִּדְיִיק בְּהַבְדֵּל בֵּין הַרִּישָׁא לְסִיפָא, שְׁכֵן בְּרִישָׁא אֲנוּ מְזַכֵּרִים כָּל הָאֲבָרִים הַגִּשְׁמִיִים שֵׁשׁ בְּגוֹפְנוּ כְּמוֹ הַפֶּה, הַלְשׁוֹן, הַשְּׁפִתִיִים, הָעֵינַיִם, הַיָּדַיִם וְהָרַגְלִים, שְׁבָגוּפִם שֶׁל הַגּוּיִים גַּם נִמְצְאִים כָּל הָאֲבָרִים הַלְלוּ בְּלִי הַנִּשְׁמָה שֶׁהִיא חֶלֶק אֱלוֹקֵי מִמְעַל, וְבִאֲמַת אֵין כָּל עֵרֶךְ אֲצֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְוֹת שֶׁהַגּוֹי עוֹשֶׂה, שֶׁהֲלֹא אֵינוּ עוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם פְּעוּלָה שְׁעוֹשָׂה וְאֵין לוֹ לֹא מִצְוֹת עֹשֶׂה וְלֹא מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְבִאֲבָרִים הַגִּשְׁמִיִים הָאֵלוּ בְּלִבָּד אֲנַחְנוּ דוֹמִים לְגוּיִים וְאֵין בִּידֵינוּ לַעֲשׂוֹת בֵּהֶם נַחַת רוּחַ לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנִּשְׁבַּח אֹתוֹ בֵּהֶם.

וְאֵילּוּ אַחַר כֵּךְ בְּסִיפָא כְּשֶׁאֲנוּ אֹמְרִים 'עַל כֵּן אַבְרָם שִׁפְלַגְתָּ בְּנוֹ', תִּכְפֹּר וּמִיד מְזַכֵּרִים וּמְדַגִּישִׁים 'רוּחַ וְנִשְׁמָה שֶׁנִּפְחַת בְּאַפֵּינוּ' שֶׁהֵם חֶלֶק אֱלוֹקֵי מִמְעַל, וּבִיחַד עִם הַלְשׁוֹן אֲשֶׁר שָׁמַת בְּפִינוּ, הֵן הֵם יוֹדוּ וְיִבְרְכוּ וְיִשְׁבַּחוּ וְיִפְאַרוּ וְיִשׁוֹרְרוּ וְיִרְוּמָמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיִמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מִלְכָנוּ תְּמִיד', שְׁכֵן אִם יֵשׁ נִשְׁמָה אֲפִשֶׁר לְשִׁבַּח לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהִרִי בְּכוּחֹם שֶׁל הַנִּשְׁמָה וְהָרוּחַ שֶׁהֵם חֶלֶק אֱלוֹקֵי מִמְעַל לְבָרֶךְ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵעֵינַיִם הַמְאִירוֹת כְּשֶׁמֶשׁ וְיָרַח וְכָל שְׂאֵר הָאֲבָרִים הַגִּשְׁמִיִים, וְכִמוֹ שֶׁמִּתְחַלְלִים הַתְּפִלָּה הַיְקָרָה 'נִשְׁמַת כָּל חַי תְּבָרַךְ אֶת שִׁמְךָ ה' אֱלוֹקֵינוּ וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר תִּפְאַר וְתִרְוִם זָכְרְךָ מִלְכָנוּ תְּמִיד'.

אוֹתוֹ הַכּוּחַ מַעֲיִן לַעֲתִיד בְּתַחִיַּת הַמֵּתִים.

הָאֵם נִיתָן לְשִׁבַּח לְקַב"ה

בְּהַקְדָּמָה זֶה נוֹכַח לְהַבִּין מַה בְּתַפִּילָה הַקְּדוּשָׁה וְהַנִּשְׁגָבָה שְׁזוֹכִים אֲנוּ לְהַגִּיד בְּכָל שַׁבַּת - 'נִשְׁמַת כָּל חַי'. בְּתַחִילָה אֹמְרִים 'וְאֵילּוּ פִּינוּ מִלֵּא שִׁירָה כִּים, וְלִשׁוֹנוֹ רִנָּה כְּהַמּוֹן גִּלְיוֹ, וְשִׁפְתוֹתֵינוּ שְׁבַח כְּמִרְחַבֵי רִקִיעַ, וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשֶׁמֶשׁ וְכִירַח, וְיָדֵינוּ פְּרוּשׁוֹת כְּנִשְׂרֵי שָׁמַיִם, וְרַגְלֵינוּ קִלְוֹת כְּאִילוֹת, אֵין אֲנַחְנוּ מִסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לְךָ ה' אֱלוֹקֵינוּ, וְלְבָרֶךְ אֶת

אֲזִי יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה' (טו א). בְּגִמְרָא (סְנֵהֲדִין צא): דְּקִדְקוּ: 'שִׁר' לֹא נִאֲמַר, אֲלֵא 'שִׁיר', מִכָּאֵן לְתַחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה.

בִּיאַר הַשִּׁפְתָּ אֲמַת ע"ה (תְּרַנ"ב ד"ה בְּפִסּוּק אֲז) כִּי הַשִּׁירָה וְהַשְּׁמַחָה שְׁבַעֲלוּם הַזֶּה אֵינָם בְּשִׁלְמוֹת, וְרַק כְּאֲשֶׁר נִמְצְאִים בְּזִמְנִים שֶׁמַּעַל הַטֶּבַע, כְּמוֹ קְרִיעַת יָם סוּף וְשַׁבַּת, יְכוּלִים לְשִׁיר וְלִשְׁמוּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׁלְמוֹת. וְלִכְךָ נִלְמַד מִכָּאֵן תַּחִיַּת הַמֵּתִים, מֵאַחַר שִׁישְׂרָאֵל אֲמָרוּ שִׁירָה לְפָנָיו ה' מוֹכַח שֶׁנִּתְעוֹרֵר בֵּהֶם

מִילְתָּא דְּפִלְיָאָה

בְּשִׁידוּכִים נִגְלָה בְּיוֹתֵר יִשׁוּעַת ה'

הַתִּיַּצְבוּ וְרֹאוּ אֶת יִשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם (יד יג).

מִפְּסוּק זֶה רִמַּז הַחִיד"א ע"ה בְּסִפְרוֹ לַחֵם מִן הַשָּׁמַיִם (בְּשִׁלַּח אוֹת ח) אֶת שְׂאֵמְרו חז"ל (סוֹטָה ב). קִשָּׁה זִיווּגוֹ שֶׁל אָדָם לְפָנָיו הַמְּקוֹם כְּקְרִיעַת יָם סוּף. דְּמָה שְׂאֵמְרָה תּוֹרָה הַתִּיַּצְבוּ עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא 'חֲתַן כְּלָה', לּוֹמֵר שֶׁזִּיווּגוֹם שֶׁל חֲתָן וְכֹלָה דּוֹמָה לְקְרִיעַת יָם סוּף. [וְעוֹד פִּירַשׁ הַחִיד"א שֶׁלְּפִיכֶם נִרְמַז עֵינֵי חֲתָן וְכֹלָה קוֹדֵם קְרִיעַת יָם סוּף, לּוֹמֵר שֶׁזֶכֶר לְקְרִיעַת יָם סוּף בְּזִכּוֹת מִתֵּן תּוֹרָה שְׁבָהֶם נִמְשְׁלוּ הַקַּב"ה וְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל לְחֲתָן וְכֹלָה].

וְעַל עֵינֵי הַשִּׁידוּכִים נֹאמַר 'הַתִּיַּצְבוּ וְרֹאוּ אֶת יִשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם' כִּי אֲכֵן הַשִּׁידוּכִים הֵם מֵאֵת ה' לְלֹא הַתְּעַרְבוֹת מַעֲשֶׂה אֲנוּשׁ וְתַחֲבּוּלוֹתָיו, כְּפִי שִׁפִּירַשׁ הַגָּאוֹן מוֹיְלָנָא ע"ה בְּסִפְרוֹ יֵהֵל אֹרֶךְ עַל הַזּוֹהַר (פְּקוּדֵי רִנָּה). אֶת הַפְּסוּק (תְּהִלִּים קכז א) 'אִם ה' לֹא יִבְנֶה בֵּית שְׁוֹאָ עִמְלוּ בּוֹנֵי בּו', 'בֵּית' הוּא הַשִּׁידוּךְ לְהַקְמַת בֵּית יְהוּדִי, וְאִם לֹא יִצֵּא הַשִּׁידוּךְ מֵאֵת ה', לְשׁוּאָ יִתִּיגְעוּ הָעוֹסְקִים בּוֹ כִּי לֹא יִצֵּא אֶל הַפּוֹעֵל.

וְכֵן אֹמְרִים בְּשֵׁם הַחֲזוֹן אִישׁ ע"ה שְׂאֵף שְׁבּוֹזְמִינֵינוּ יֵשׁ הַסֵּתֵר פָּנִים וְהַנְּהַגַת הַבּוֹרָא נִסְתַּרַת בְּעוֹלָמוֹ, מְכַל מְקוֹם בְּשִׁידוּךְ נִגְלִית הַנְּהַגָה, וְאֲפִשֶׁר לְרֹאוֹת בְּעֵין בָּשָׂר הַכִּיָּצַד מִתְּגַלְגַּל הַשִּׁידוּךְ עַל יְדֵי הַהִשְׁגָחָה הָעֲלִיוֹנָה.

וְאֲפִשֶׁר לְמִצְוֹא סִמְךָ לְדַבֵּר בְּגִמְרָא (מו"ק יח): מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַנְּבִיאִים וּמִן הַכְּתוּבִים מֵה' אִשָּׁה לְאִישׁ, מִן הַתּוֹרָה דְּכָתִיב (בְּרֵאשִׁית כד נ) 'וַיַּעַן לָבֶן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מֵה' יִצְחָק הַדְּבָר', מִן הַנְּבִיאִים דְּכָתִיב (שׁוֹפְטִים יד ד) 'וְאֲבִיו וְאִמּוֹ לֹא יַדְעוּ כִּי מֵה' הִיא', מִן הַכְּתוּבִים דְּכָתִיב (מְשִׁלֵי יט ד) 'בֵּית וְהוֹן נַחֲלַת אֲבוֹת וּמֵה' אִשָּׁה מִשְׁכַּלְת'. וְאִף שְׁבוּדָאֵי כָּל מְאֹרְעוֹתֵינוּ נִגְזְרִים מֵאֵת ה', אֲבָל בְּעֵינֵי זִיווּגִים אֲפִשֶׁר לְהַכִּיר בְּכֶךְ בְּמוֹחַשׁ כִּי מֵה' יִצֵּא הַדְּבָר.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

מה פגם יש באמירת הלל בכל יום

מחרף ומגדף.

בני ישראל הכירו כי ניסי היבשה והטבע הם כמו ניסי קריעת הים

ובזה אמרתי לפרש מה שדיבר בקדשו הרה"ק בעל הנועם אלימלך ע"ה (ליקוטי שושנה ד"ה א"י ע"ד שפירשתי ובני): 'ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים'. דהנה ישראל בשעת קריעת ים סוף ראו נפלאותיו יתברך שמו ורוממותו וגדולתו. ויש צדיקים שהולכים תמיד בדביקות ולבם תמיד ברוממות אל ובגדולתו אף שלא בשעת קריעת ים סוף, שגם ביבשה רואין נפלאותיו איך הם עד אין קץ וערך בכל דבר ודבר הנמצא בעולם.

וזהו הפירוש 'ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים', פירוש שביבשה הלכו בזה הרוממות אל כמו בים. וזהו 'הפך ים ליבשה' (תהלים סו ו), שהצדיק הנסים והנפלאות הנראין בים, הוא רואה ביבשה לאשר הולך תמיד ברוממות אל וגדולתו יתברך שמו. ע"כ לשונו הקדוש.

ניתן לומר כי אלו שני סוגי ההנהגות האמורים, ישנה הנהגה ניסית כמו ניסי קריעת ים סוף ודומיהם, והוא בבחינת 'בתוך הים', אך הצדיק לוקח הנהגה זו ורואה אותה גם בהנהגה הטבעית 'ביבשה', שכל הנעשה עמו ואשר נראה כי בדרך הטבע הוא, הרי זו רק מכוח ההשגחה הפרטית הנסתרת בכל פעולה. ודבר הנמצא בעולם.

כאשר מתגאה וחושב כי ראוי להנהגה ניסית הרי זה מחרף ומגדף

יתכן להוסיף בזה, כי הנסים שנעשים מעל דרך הטבע הם כאשר ישראל ראויים לכך, אך כאשר אינם ראויים הם נעשים באופן נסתר. ומשכך, 'הקורא הלל בכל יום' שחושב עצמו לראוי לנסים מעל דרך הטבע, 'הרי זה מחרף ומגדף', כי כשמתגאה וחושב כי כוחו גדול כל כך, נמצא מחרף ומגדף, שהרי על בעל הגאווה נאמר (סוטה ה.) אין אני והוא יכולין לדור בעולם שמסלק רגלי השכינה.

כי המהלל רק על הנסים הגלויים מחרף ומגדף כי אינו מכיר בנסים הנעשים בהנהגה הטבעית, ועל האדם לדעת כי גם כל מקריו ומאורעותיו בכל יום ובכל רגע אף הם בכח האלוקי הנסתר בהם. ולכן בכל יום מודים ומשבחים על הנסים שבטבע, כמו 'יוצר אור ובורא חושך', ואילו ההילול על הנסים הגלויים נתקן רק בימים מיוחדים שבהם היה התגלות נסים אלו, אך לא בכל יום.

כשמודה בניסים הנסתרים

שבבריאה מוכיח כי רק ה' הוא הנותן כח לעשות חיל

וכך הם ממש דברי מרן הכתב סופר ע"ה (דרשות לשבת הגדול תר"י) ונביא מלשונו: דהנה הלל שאנו אומרים מיוסד ומתוקן על הניסים שעשה ה' לנו בצאתנו ממצרים ובקריעת ים סוף, והם המה ניסים שלא בטבע. אבל באמת אנו צריכים להודות לה' גם על כל תגמולוהי שעושה לנו בכל יום בדרך הטבע, שהוא זן ומפרנס ומכלכל אותנו ומכין לנו כל הצטרכותנו, ולא נחשוב כי בכוחנו ועוצם ידינו עשינו את החיל הזה, כדכתיב (דברים ח יח) 'וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל'. ויתבונן האדם כי לא לחכמים לחם ולא לנבונים עושר, וכמה גיעות וטרחות טרחו בני אדם ולא עלתה בידיהם, כי 'ה' מוריש ומעשיר' (שמואל א' ב ז) והכל בידי שמים.

ולהיות כי כן, צריכים אנו לשבח את ה' ולהודות לשמו הגדול על חסדו שבכל יום עמנו, וכן אנו אומרים בברכת ההודאה 'ועל נסיך שבכל יום עמנו' וכו'. ומי שמודה לה' רק על הנסים שעשה איתנו ביציאת מצרים שהיה שלא בטבע, מורה בזה כי אינו מכיר 'חסד א-ל כל היום' (תהלים נב ג), ואמור יאמר כוחי ועוצם ידי עשה לי אתה החיל הזה, ובזה כופר בהשגחת ה' והוא מחרף ומגדף. וזהו שאמרו חז"ל 'הקורא הלל בכל יום' שאינו אומר רק הלל המתוקן על ניסי מצרים שהם חוץ לטבע ואינו מוסיף לשבח על הטוב שבכל יום עמנו, 'הרי זה

ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים וגו' (יד כט). בכדי לבוא לביאור הכתוב נקדים תחילה להבין מה שאמרו בגמרא (שבת קיח:): 'הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף'. ותמוה, מה פגם בזה, הלא איתא בחז"ל (שיהש"ר ב ב): ר' שמואל משום ר' חנינא, כל קילוס וקילוס שישאל מקלסין להקב"ה הקדוש ברוך הוא יושב ביניהם הדא הוא דכתיב (תהלים כב ד) 'אתה קדוש יושב תהלות ישראל', שבשעה שישאל אומרים הילולים שורה עליהם שכינה.

שני סוגי הנהגות בבריאה ותכליתם

מבאר המשך חכמה ע"ה (בחוקותי ד"ה ונתתי) שישנם שתי הנהגות בהם מנהיג בורא עולם את עולמו. ישנה הנהגה ניסית מעל סדר העולם, ויש הנהגה בדרך הטבע. אמנם הקב"ה משדד הטבע אך הנהגה אינה התכלית, רק באם ילמד מזה האדם לשאר הנהגת העולם ויבין כי כל אשר קורה ואשר נראה כטבע אינו אלא בהשגחה פרטית, ואף הטבע כולו מונהג בהנהגה אלוקית אלא שנסתרת בטבע, כמו שאמרו המקובלים 'הטבע' גימטריא 'אלקים'. וזאת היא התכלית של כל הנהגה הניסית, ללמד על הנהגה הטבעית שאף היא בהנהגה אלוקית וניסית, וכאשר האריך בזה הרמב"ן (לעיל יג טז): ומן הניסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם.

האומר הלל בכל יום מכיר בניסים הגלויים ומכחיש את הניסים הנסתרים בטבע

לפיכך הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף, כי תכלית ההלל היא להלל על הניסים היוצאים מטבעו של עולם, אך היות ותכלית ניסים אלו היא הידיעה שבכל הנסתר בטבע ישנה הנהגה אלוקית בהשגחה פרטית, נמצא

התאוות מבקשים להטביע את האדם

בזכותו של יוסף שגבר על התאוה נבקעו התאוות בפני בני ישראל

וזהו שמצינו ביוסף הצדיק שגבר על תאוותו במצרים, ובזכותו נבקעו מי ים סוף בפני בני ישראל, כמו שאמרו במדרש (תהלים קיד ג): ראה ארונו של יוסף יורד לים, אמר הקדוש ברוך הוא ינוס הים מפני הנס מן העבירה, שנאמר (בראשית לט יג) 'ינס החוצה', אף הים נס מפניו, שנאמר (תהלים שם) 'הים ראה וינס'. וכשנבקע ים התאוות בזכותו נבקעו התאוות עבור בני ישראל, וזה גם מה שכתב רש"י דברי המכילתא שכל מים שבעולם נבקעו, וכפי שכתב הרב מקו"גלוב ע"ה הי"ד בספרו **ארץ צבי** (פסח): והנה האדם צריך רחמים שלא ישקע בתאוות העולם הזה ושלא יטבע בהם, וכמו שפירש הרה"ק רבי חנוך **מאלכסנדר** דטבע הוא מלשון טביעה. ואז בקריעת ים סוף נבקעו כל המים שבעולם לפני בני ישראל שלא ישקעו בתוך תענוגי העולם הזה, ויוכלו לעבור דרך התענוגים של העולם הזה 'בחרבה' ולא יגעו בהם כלל.

יתר על כך, כתב הרה"ק בעל שבט מיהודה מלובלין ע"ה (תרס"ח ד"ה משמאל), שמלבד שנבקעו המים הרומזים לתאוות, עוד נהפכו לקדושה, וסמך דבריו על הכתוב (יד כו) 'המים להם חומה', שאף התאוות הנרמזות במים נעשו להם לחומה ולעבודת ה'.

ומאידך כפי התגברות ביראת ה' זוכה לחיים, כמו שאמר יוסף הצדיק (שם מב יח) 'זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא', כי מידת היראה היא הנותנת לאדם את הכוח להגביל את תאוותיו ולצמצם אותן לבל יחריבו את עולמו. ואכן נח שהיה מתחזק במידת יראת ה', כמו שתרגם אונקלוס (בראשית ו ט) 'בדחלתא דה' הליך נח', זכה להציב גבולות בפני המבול, וניצל ממי המבול וממנו הושתת העולם.

המצרים המשיכו את ישראל לתאוותיהם

ובמצרים התגבר יסוד המים על ישראל, והיו המצרים משליכים את ילדי ישראל אל היאור, כי המצרים השטופים בתאוות בקשו להמשיך גם את ישראל אחרי תאוותיהם, ולעומת זאת המילדות התגברו כנגדם ביראת השם, והיא שסייעה בידם לגבור על התאוות ולהציל את ילדי ישראל, וכמו שכתוב (לעיל א יז) 'ותיראן את המילדות את האלהים וגו' ותחיין את הילדים', וכשזכו בני ישראל לגאולה גברו על יסוד המים ונבקעו בפניהם הים, כי זו עבודת האדם בבואו להתגבר על תאוותיו, שיגבור על יסוד המים שבקברו ויכניע אותו, שיהיו כל תאוותיו במשקל ראוי לקיים בהם רצון בוראו, וכשזוכה להכניע את יסוד המים שבו קונה בנפשו שלטון על יסוד המים שבבריאה.

וּבִקְעוּ הַמַּיִם (יד כא). **פירש רש"י: כל מים שבעולם.** נראה לפרש, דהנה מיסודות עבודת ה' שיתגבר האדם על תאוות ליבו ויטה אותם לדרך התורה. ומקור התאוות באדם הוא ביסוד המים שבקברו, והתאוות הנמשכות מיסוד המים מתגברים על האדם, כגלי הים המבקשים להציף את העולם במים, וכל הנמשך אחרי תאוותיו טובע בהם ומאבד חיותו, כמו שאירע לדור המבול שנמשכו כליל אחרי תאוותיהם, ואף המים התגברו עליהם והחריבו את העולם, וכל מימות שבעולם שינו טבעם, הן מי הגשמים והן מי התהום, הציפו כולם את העולם והחריבוהו.

ועבודת האדם היא להתחזק ביראת ה' שבכוחה לצמצם את התאוות, ולהציב גבולות כנגד התגברות המים שלא ישטפוהו, כדוגמת החול המונע מן הגלים להטביע את העולם, וכמו שאמר הנביא (ירמיה ה כב) 'האותי לא תיראו נאם ה' וגו' אשר שמתני חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו', כך יציב גם האדם גבולות וסיגים בפני תאוותיו, שלא ישטפו אותו המים הזידונים.

שבירת התאוות בכוח יראת שמים

ועיקר כח האדם להכניע תאוותיו היא כפי יראת ה' שבקברו, כי כשאין בליבו יראת ה' סופו להגיע למיתה וכליון, כמו שאמר אברהם אבינו (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלקים במקום הזה - והרגוני',

קריעת הים בזכות אברהם אבינו ויוסף הצדיק

נבקע הים לבני ישראל.

דרכו של יוסף הצדיק בסור מרע

ומאידך גיסא יוסף הצדיק לימד את בני ישראל דרך ב'סור מרע', להיות ממאן בדבר איסור בזריזות נפלאה, ולא לתת מקום ליצר הרע להסיתנו לאיסור, כמו שנאמר בו שהיה ממאן ביצרו הרע שהיה מתחדש עליו בכל יום, וכשבא לידי ניסיון לא התמהמה אלא מיהר להימלט על נפשו 'וינס ויצא החוצה'.

ומכוח שניהם יחד, גם 'עשה טוב' וגם 'סור מרע' בזריזות ובהתלהבות, זכינו להגיע למדרגת 'היתה יהודה לקדשו', ועל ידי כן נבקע הים לפני בני ישראל, לרמז שאין הטבע יכול להסתיר ולעמוד בפני ההתלהבות וההתעוררות לעבודת ה'.

שבקברו מקלקלת את השורה לרוב חשקו והתלהבותו, וזהו שאמרו חז"ל שבשכר שבקע עצי עולה לעקידת יצחק נבקע הים לפני בניו, והרמז הוא על פי דברי הנועם **אלימלך ע"ה** (פר' וירא ד"ה א"י פירוש), שאברהם אבינו הזדרז לבקע עצי עולה קודם צאתו לדרך, ולא המתין עד שיבוא להר המוריה, כי בהיות התלהבות המצוה בוערת בקרבו ביקש להתחיל מיד במעשה המצוה, קודם שתצטנן התלהבותו בלכתו בדרך, ולפיכך הקדים לחטוב עצים כדי להביא את התעוררות ליבו לידי מצוה מעשית, וכל זה לרוב אהבת ה' הבווערת בקרבו. ובכוח התלהבות ונדיבות ליבו

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּבְנֵשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמַּיִם לָהֶם חֹמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם (יד, כט).

במעמד קריעת ים סוף זכו בני ישראל להיכנס בגדר הקדושה, כמו שכתוב (תהלים קיד א-ג) 'בצאת ישראל ממצרים וגו', היתה יהודה לקדשו וגו', הים ראה וינסו' וגו', ומצינו במדרש דעות חלוקות אם מכוחו של אברהם אבינו זכינו לקריעת ים סוף, או בזכותו של יוסף הצדיק.

דרכו של אברהם אבינו בעשה טוב

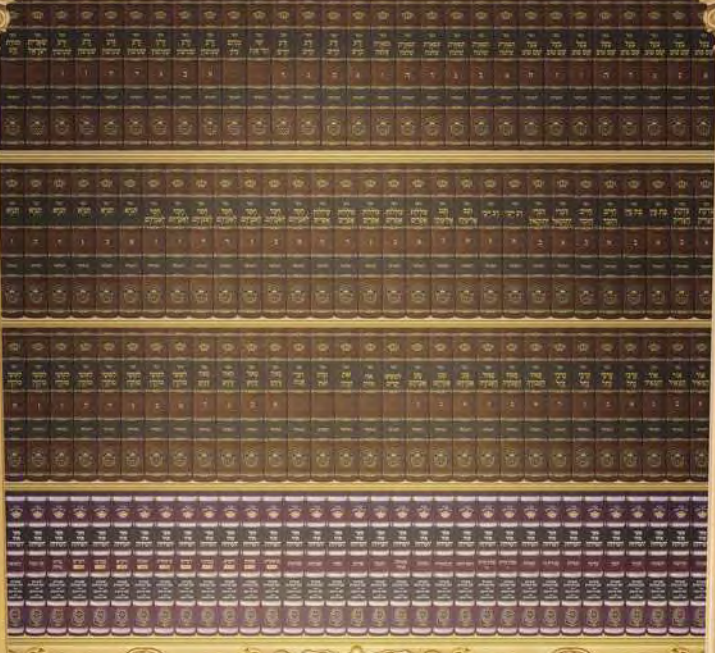
והנה אברהם אבינו ויוסף הצדיק הנחילו לבני ישראל שתי דרכים בעבודת ה', ואברהם אבינו לימד לדורות את העבודה בבחינת עשה טוב, והוא הראשון שנדבו ליבו לעבודת ה', והיה מזרז עצמו בכל עוז לעבוד את בוראו עד שהיתה אהבת ה'

יצא לאור ע"י מכון אור ליהודים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לנצל ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור ליהודים עיצוב ועימוד: שוקי קנר

דברי יחזקאל
בני יששכר
בת עין
אור לשמים
תפארת שלמה
צדקת הצדיק

אהוב ישראל
עבודת ישראל
מאור ושמש
מנחם ציון
יסוד העבודה
זרע קודש

בעל שם טוב
תולדות יעקב יוסף
נועם אלימלך
קדושת לוי
חיים וחסד
יושר דברי אמת

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
· לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

☎ להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 ודהגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com